

PLANNYTT

Nr. 2/2012 Utgitt av Miljøverndepartementet

TEMA: HENSYN I PLANLEGGINGEN

FOLKEHELSE I PLANLEGGINGEN

SIDE 8

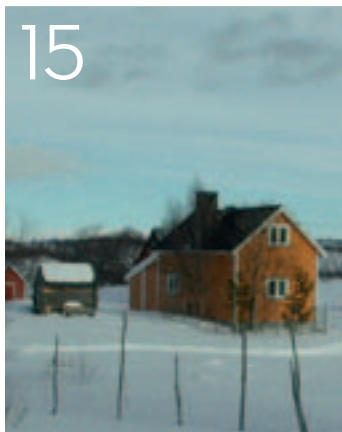
STATENS BYMILJØPRIS 2012

SIDE 22

GEOINTEGRASJON

SIDE 27

INNHold

- 4 Intervju med Riksantikvaren
- 6 40 år med planlegging
- 8 Folkehelse i planleggingen
- 12 Kriminalitetsforebygging
- 14 Planlegging for samisk kultur
- 16 Forurenset grunn
- 18 Trafikkstøy
- 19 Veileder: luftkvalitet
- 20 Radon
- 22 Statens bymiljøpris 2012
- 25 Uterom og folkehelse
- 27 Geointegrasjon
- 30 Plankartet - nytt om SOSI osv.
- 32 SePlan
- 33 GeoSynkronisering
- 34 KOSTRA
- 36 Kultur- og naturreise
- 39 Livskraftige kommuner
- 41 Kommunal planstrategi
- 43 stedsutvikling.no
- 44 Bok om planlegging
- 44 Veileder: kommuneplanprosessen
- 45 Veileder: Konsekvensutredning
- 46 Temaveileder: Landbruk
- 47 Veileder: utendørsbelysning
- 49 Universell utforming
- 49 Spørsmål og svar til pbl
- 50 Inntrykk fra lysveilederen
- 52 Innsigelsessaker

Nr. 2/2012 Utgitt av
Miljøverndepartementet (MD)

Flere eksemplarer av denne
publikasjonen kan bestilles fra:
Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF)
Telefon 22 57 34 00
Telefax 22 67 67 06
E-post: bestilling@klif.no

ANSVARLIG REDAKTØR:
eksp. sjef Jarle Jensen
REDAKTØR: Jan Hausken
Redaktøren har rett til å korte ned
og redigere innsendte bidrag.
PDF utgave av Plannytt kan lastes ned fra:
www.regjeringen.no/plannytt

PUBLIKASJONSNUMMER: T-1519
ISSN 1502-1467
EISSN 1502-2005

Design: Grafisk Form AS
Forsidefoto: Jan Hausken
Trykk: Andvord Grafisk 10/2012
Opplag: 4500

LEIAR

Det meste av folketalsveksten framover vil kome i byar og tettstader. Bustadbygginga i pressområde må auke utan at det går ut over andre verdiar. Meir konsentrerte byar og tettstader vil dempe presset på bynære friluft- og rekreasjonsområde, strandsona og verdifulle jordbruksområde.

Dei fleste av dagens storbyområde består av eit bysentrum med eit meir spreidd, bustadbasert omland. Vi må også sørge for at det blir attraktivt og effektivt å bu utanfor sentrum, ved å bygge i nærleiken av knutepunkt og kollektivaksar. Enkelt sagt må vi planlegge for eit enklare og meir miljøvennleg liv, med kort avstand til dei viktigaste stadene i kvardagslivet. Då kan meir av transportbehovet løysast med kollektivtransport, sykkel og gange.

Dei mest kritiske faktorane i dagens bustadpolitikk er talet på nye bustader og bustadkvaliteten i pressområda. Eg vil difor sjå på korleis plansystemet kan bli raskare og meir effektivt, samstundes som vi legg vekt på god kvalitet. Kommunane kan i større grad ta i bruk eksisterande verkemiddel: strategiske tomtekjøp, urbant jordskifte, ekspropriasjon, utbyggingsavtalar og nye planformål og plantypar.

Planlegging etter plan- og bygningsloven skal ta mange omsyn. I dette nummeret av Plannytt finn du artiklar om til dømes folkehelse, kriminalitet og helserisiko på grunn av støy, luftforureining, forureina grunn og radon. Alt dette er faktorar som er tett knytta til planlegging.

God planlegging er mellom anna avhengig av eit godt beslutningsgrunnlag. Det vert no etablert betre system for informasjonsflyt, forvaltning og bruk av statistikk og geografisk informasjon i offentleg forvaltning. Formidlinga til innbyggjarane vert sikra ved hjelp av nettportalar, sosiale medium og mobile løysingar. Eg håpar dette kan gje grunnlag for ei planlegging som gjev enklare, sunnare og meir miljøvennlege liv.

Bård Vegar Solhjell
miljøvernminister

Intervju med **Riksantikvar** **Jørn Holme** om gammelt og nytt...

Hvordan kan vi utvikle moderne velfungerende byer og tettsteder samtidig som vi tar vare på kulturminner, kulturmiljøer og lokal byggeskikk...

Plannytt: *Hva er din bakgrunn og interesse for kulturminnefeltet?*

Riksantikvaren: Som barn ferierte jeg på en gård rett ved Nes gamle kirkeruin på Romerike. Der ble min fascinasjon av historiske kirkesteder vekket. Bilturer med familien på 60 tallet gikk ofte til historiske steder. Da jeg var på speiderleir på Røros satt jeg mellom gravsteinene på kirkegården der helt til bussen gikk fra meg. Jeg ville bli arkeolog, prest eller jurist og det endte med jusstudium med stor interesse for i rettshistore. I mitt daglige arbeid er jeg nok mer opptatt av historien og menneskene enn av stilarter og det tekniske, hvor jeg også har et direktorat med særdeles bred kompetanse i ryggen.

Plannytt: *Har du erfaringer og perspektiver fra tiden som PST-sjef som er nyttig som Riksantikvar?*

Riksantikvaren: Selv om jeg allerede hadde erfaring med å være assisterende Riksantikvar var et overraskende for mange da jeg ble ny Riksantikvar. For meg handler det om mye av det samme; å beskytte verdier. I PST handlet det om å beskytte demokratiet og kongedømmet; nå beskytter jeg nasjonale kulturminneverdier som Riksantikvar. Vi har faktisk ansvar for flere miljøovervåkingsprogram. Overvåking, det er noe jeg har erfaring med.

Plannytt: *Det er for tiden stor byggeaktivitet og fortetting. Hvordan forene kreativ moderne arkitektur med hensyn til omgivelser og lokal byggeskikk?*

Riksantikvaren: Jeg er veldig opptatt av dette. Det er sjelden vi ser nybygg av for eksempel kjøpesentre, bensinstasjoner og hoteller som inkluderer lokal byggeskikk. Lom kommune har lyktes ved å bruke bestemmelser om takvinkel, material- og fargebruk i sentrum. Her bringer man bygningsarven videre i ny form noe som gir stedet et estetisk preg og innbyggerne en identitet.

Jeg bruker tid på lokale tradisjoner og verdier når jeg snakker med landets ordførere. Det nye styrker interessen for det gamle.

Jeg er også opptatt av hvordan man opplever å komme til en by på den historiske måten - for eks. med båt. Planlagte bygninger på Skansekaaien i Ålesund kunne ha sperret ankomstoplevelsen til Jugendbyen for passasjerer på Hurtigruten. Vi har nå fått til et kompromiss når det gjelder høyde og siktlinjer slik at man fortsatt får en fin utsikt fra toppdekket når man kommer til Ålesund.

Plannytt: *Hvordan forene energiøkonomisering og bygningsvern?*

Riksantikvaren: 1 kg. tømmer binder 1,8 kg. CO₂. Et moderne hus varer kanskje i 50-100 år mens laftede bygg kan vare i 1000 år. Av 5000 takspan på Borgund stavkirke som for øvrig er avbildet på 10 kroningen var det de eldste fra 1182 som var av best kvalitet. Jeg bor selv som et levende vitne i et 300 år gammelt laftehus i pressområde og mener at byggebransjen i Norge har glemt tradisjonene med å tenke i tre.

Plannytt: *Hvordan kan det offentlige gå foran som et godt eksempel i å bruke eldre bygningsmasse på en god måte, for eksempel som kontorlokaler.*

Riksantikvaren: Staten har vært dårligere enn private, fylker og kommuner til å gjenbruke gamle bygninger. Unntaket er festningene og tollbodene. Et godt eksempel på gjenbruk av bygningsmasse er Papirbredden i Drammen som nå er høyskole og bibliotek.

Plannytt: *Nils Georg Brekke ved Bergen Arkitektskole skrev en artikkel på 70 tallet; «Hus ingen har bruk for» der han argumenterte for at det er gjennom bærekraftig ny bruk man verner bygninger. Vær og vind vil ellers sakte men sikkert bryte ned bygningsmassen. Har du noen eksempler på slike utfordringer?*

Riksantikvaren: Et eksempel på dette er kirkene hvor 900 av 1600 har antikvarisk verdi. Nedgang i befolkningen i mange deler av landet gjør at hundrevis av kirker ikke brukes lenger. I de kommende tiår vil dette bli tilfellet for stadig flere kirkebygg. Mange av dem vil likevel være viktige kulturminner, og vi må finne en ny og god bruk til disse.

Plannytt: *Funn av kulturminner stikker kjepper i hjulene for mange utbyggingssprosjekter og det er ofte misnøye istedenfor stolthet når man oppdager kulturminner. Hvordan formidle verdien av å ta vare på kulturminner «for folk flest»?*

FOTO: RIKSANTIKVAREN

JØRN HOLME
 Født i 1959 i Oslo
 Gift og har tre barn
 Utdannet cand. jur. ved
 Universitetet i Oslo 1986

Politiinspektør i Harstad
 og lagdommer i Oslo 1988-1990
 Dommer i Harstad og Oslo
 1990-1991
 Førstestatsadvokat i Oslo
 1991-2001
 Lagdommer 1993
 Assisterende direktør hos
 Riksantikvaren i 1997
 Statssekretær i
 Justisdepartementet for
 2001- 2004
 Sjef for Politiets sikkerhetstjeneste
 (PST) 2004- 2009
 Styremedlem i
 Fortidsminneforeningens
 Hovedstyre 2006 - 2009
 Begynte som Riksantikvar
 23. oktober 2009.

Jørn Holme er dessuten redaktør
 og hovedforfatter for bokverket
 «Kulturminnevern. Lov, forvaltning
 og håndhevelse.»

*Det er viktig at kommunene integrerer kulturminner
 i planer gjennom omtale og verdsetting.*

Riksantikvaren: Det handler om bevisstgjøring av kommunale planleggere, byggesaksavdelinger og arkitekter. Man tenker for mye nybygg i forhold til å gjenbruke. La meg komme med et eksempel: Standard telefon og kabelfabrikk sitt kontorbygg på Økern i Oslo kunne ikke brukes til kontorer da fabrikk ble nedlagt. Bygningsmassen hadde høy kvalitet og eierne sparte 200 millioner kroner på å gjenbruke bygningsmassen. Kontorbygget gjenoppstod som Hotel 33 og ble belønnet med prisen Olavsrosa. Offentlige utbygginger må bli mer forbilder for god arkitektur og Statsbygg bør gå mer inn i gjenbruksprosjekter gjerne i kombinasjon med moderne arkitektur.

Plannytt: *Hvordan kan planlegging gjennom plan- og bygningsloven fungere som redskap for å ta vare på kulturminner og kulturmiljøer?*

Riksantikvaren: Jeg liker innholdet i den nye plan- og bygningsloven men det er viktig at hensynssonene ikke blir for utydelige. Tidligere regulering til bevaring var veldig klart og forståelig. Det er viktig at kommunene integrerer kulturminner i planer gjennom omtale og verdsetting.

Plannytt: *I andre land ligger kulturminneforvaltningen under Kulturdepartementet mens i Norge er Riksantikvaren en del av miljøforvaltningen. Er det en fordel?*

Riksantikvaren: Riksantikvaren har mange venner i kultursektoren. Det er imidlertid en stor fordel for oss å være under Miljøverndepartementet på grunn av nærheten til plansiden. Forvaltning av kulturminner, naturverdier og arealer hører sammen. Jeg brenner også for at

kulturminnefaget i større grad må kobles til formidling av historien. Ikke minst om menneskene. Fagfeltet vært kan til tider være vel teknisk. Diskusjonen om stilepoker er interessant, men flere aspekter ved kulturminnene bør også formidles.

Plannytt: *Flere direktorater jobber nå sammen om en portal for å øke kompetansen i kommunene på Miljøverndepartementets fagområder. Hvordan står det til med kulturminnekompetansen i kommunene?*

Riksantikvaren: 70 % av kommunene mangler kulturminnefaglig kompetanse og vi tester nå ut forskjellige kompetansesemodeller i 10 kommuner ved å bruke statlige midler.

Takk for intervjuet!

40 år med planlegging i Miljøverndepartementet

I mai 2012 var det 40 år siden Miljøverndepartementet ble opprettet med botanikkprofessor Olav Gjærevoll som minister. Ansvaret for regional planlegging ble samtidig flyttet fra det daværende Kommunal- og arbeidsdepartementet. Dette skilte ansvaret for fysisk planlegging, byggesak og distriktpolitikken. Plannytt har snakket med en som var med fra starten; spesialrådgiver, jurist og tidligere ekspedisjonssjef Tom Hoel.

Fortid

Plannytt: *Vi har en plan- og bygningslov med en plandel og en byggesaksdel hvor ansvaret er fordelt mellom to departementer. Hvorfor ble det slik?*

Tom Hoel: Frem til Miljøverndepartementet ble opprettet i 1972 var oppgavene samlet i en planavdeling og en byggesaksavdeling i Kommunal- og arbeidsdepartementet. Planavdelingen ble flyttet over til Miljøverndepartementet for å vise at plan- og bygningsloven er en lov for å styre arealbruken, gi miljøet en sterkere posisjon, og Miljøverndepartementet større tyngde. Dette var viktig for å få inn helhetsperspektivet og siden den gang har det har vært diskusjoner om hvor Planavdelingen skal være.

Plannytt: *Hvordan har det vært å jobbe med planlegging som et sektorovergripende samordningsverktøy også for vekst og verdiskaping - i et «verne-departement»?*

Tom Hoel: Dette var utfordrende i starten og de første miljøvernministrene hadde liten forståelse for planlegging og trodde de bare skulle jobbe med klassisk natur- og miljøvern. Også andre avdelinger har sett på planlegging med skepsis. Det sies i festtaler at plandelen er viktigste lov for de store interesse-

avveiningene som skjer i kommunene mens kommunene tror miljøsidene har overvekt i planleggingen.

Plannytt: *En av de første sakene Dere fikk var bygging av høyhus på Karl Johan. Hvorfor ble det ikke noe av disse reguleringsplanene?*

Tom Hoel: På den tiden skulle alle reguleringsplaner stadfestes av Miljøverndepartementet og vi hadde omtrent 1000 reguleringsplaner i året. Dette var den såkalte Mjelva planen og bystyret ville rive et helt kvartal for å bygge høyhus inkludert nybygg for det norske teater. Daværende Miljøvernminister Helga Gitmark (Sp) satte foten ned, noe de fleste nok er glade for i dag.

Hvordan har det vært å forholde seg til regjeringsskifter innenfor et fag som tenker mer langsiktig enn korte valgperioder?

Tom Hoel: Det er små forskjeller i norsk politikk og det er bare litt nyanser i avveiningene og stort samsvar i hvordan viktige interesser er blitt ivaretatt. Har jobbet for alle partier utenom Fremskrittspartiet og Rødt.

Plannytt: *Hva er de største forskjellene på planlegging den gang og nå - teknologisk, metodisk, juridisk og hvordan*

har kjønnsfordeling og tankegang utviklet seg blant planleggere?

Tom Hoel: Når det gjelder det tekniske vil jeg fremheve digitalisering og tilgjengeliggjøring av planer som nå er blitt formalisert gjennom ny lov og kartforskriften med regler for kartframstilling og digitale planregistre. Juridisk vil jeg si utviklingen fra pbl65 til pbl08 med sterkere juridiske virkemidler i planleggingen for eksempel ved at kommuneplanen ble juridisk bindende i 1985. Planlegging har dreiet seg fra å være et mannsdominert yrke til nå å være et yrke med mange av kvinner, det ser vi også i avdelingen.

Plannytt: *Konsekvensutredninger, ROS analyser og bruk av geografiske informasjonssystemer har kommet inn i planleggingen. Hvordan har dette vært?*

Tom Hoel: Dette er også en del av den teknologiske utviklingen som har forbedret informasjonsstrømmen. Avveiningen av interessene er uansett de samme. Mange mente det ikke var nødvendig med egen lovgivning for konsekvensutredninger siden dette lå i planleggingens natur uansett. Nå må vi uansett følge EU direktivene og integrere KU i planleggingen. KU er kommet for å bli. Risiko og sårbarhetsanalyser er nytt i lovverket men prinsippet er gammelt.

FOTO: HANS JACOB NEUMANN

FOTO: OSLO BYES VEL

Høyhuset i Karl Johan-kvartalet, som ble stanset i 1973.

Styrken ved planlegging er at det er en arena der alle interesser kommer inn og folkevalgte organer tar beslutninger.

Fremtid

Plannytt: Begrepet bærekraftig utvikling og 80 tallets slagord «tenk globalt - handle lokalt» kobler planlegging, naturhensyn og utvikling; og det lokale med det globale. Er planlegging løsningen?

Tom Hoel: Styrken ved planlegging er at det er en arena der alle interesser kommer inn og folkevalgte organer tar beslutninger. Det er ikke et perfekt system men det finnes ikke noe bedre. Planleggingen er imidlertid avhengig av politisk vilje. Hvem skulle foreta disse avveiningene uten et plansystem?

Plannytt: Fylkesmennene blir ofte beskyldt for å overkjøre det lokale selvstyret gjennom innsigelser for å ta vare på natur- og landskapsverdier. Samtidig føler mange lokalsamfunn seg overkjørt av storsamfunnet når det gjelder veibygging, kraftledninger, vindkraftanlegg osv. NIMB «Not In My Backyard» er et uttrykk. Hvordan få til gode løsninger i spenningsfeltet mellom lokale og nasjonale interesser?

Tom Hoel: Plansystemet og planleggingen legger grunnlaget for avveininger til folkevalgte organer på regionalt nivå og i kommunene. På den andre side er det ikke noen uenighet om at planer også skal ivareta nasjonale interesser som naturmangfold, kulturminner, jordvern osv. som er hensyn utover den enkelte kommune. Vi må ha nasjonale rammer for planarbeidet og en balanse mellom nivåene. Innsigelser må bare dreie seg om de viktigste avveiningene og kommunene må forholde seg til blant annet Nasjonale forventninger. Departemen-

tene bør for øvrig gå igjennom sine fagområder når det gjelder innsigelser.

Plannytt: Hvordan kan vi få til et fleksibelt plansystem som passer i alle landets veldig forskjellige kommuner?

Tom Hoel: Dette er det tatt høyde for i den nye loven som gir rom for stor fleksibilitet gjennom bruk av kommunale planstrategier der kommunen skal vurdere planbehovet i fireårs perioden.

Plannytt: I forbindelse med jubileet ble god arealplanlegging nevnt som løsning på utfordringer som naturmangfold, klima, areal og transport og innbyggeres livskvalitet. Har du noen eksempler på hvordan arealplanlegging har hatt utfordringer som er mer kompliserte enn bare å merke av noe på et kart.

Tom Hoel: Det kommer jo mange innsigelsessaker opp til Miljøverndepartementet. Jeg husker godt flytting av vei på Hitra på grunn av et hubroreir, klippeblåvingesakene, kjøpesentersaker, stopping av massetak ved Svartisen og ikke minst de mange hundre sjøbodene på Flekkerøya.

Plannytt: Vi har i ny plan- og bygningslov etablert et planhjul som følger valgene der folkevalgte på 3 nivåer gjør viktige prioriteringer i planleggingen gjennom nasjonale forventninger, og regionale og kommunale planstrategier. Vil dette føre til bedre politisk eierskap og oppmerksomhet om planlegging?

Tom Hoel: Det har vært en stor utvikling i planleggingen og nesten alle kommuner har nå en plan og mange av disse

revideres. Kommunal planstrategi gjør at politikerne blir bevisstgjort tidlig og får et eierskap til planområdet.

Plannytt: Er plansystemet blitt så komplisert at «folk flest» ikke kan forstå det og planlegging nå er blitt en arena for innvidde eksperter.

Tom Hoel: Nøkkelen er gode medvirkningsprosesser der kommunen får frem hovedgrep og alternativer på en forståelig måte ved å presentere konkrete problemstillinger. Planlegging må gjøres forståelig for dem det gjelder samtidig som profesjonelle planleggere må gjøre arbeidet sitt så avansert som det kreves.

Plannytt: Hva med rekruttering til planlegging. Er det mer spennende å bli arkitekt og tegne prestisjebygg enn å planlegge kvartaler og byer?

Tom Hoel: Det har vært en endring i planleggerfaget. I begynnelsen dominerte arkitekter og ingeniører. Nå har vi mange grupper fra mer spesialiserte planlegerutdanninger som også tar med samfunnsaspektet. Vi har for eksempel planleggere og landskapsarkitekter fra Ås, og samfunnsgeografer. Vi bør kanskje stimulere flere arkitekter til å tenke planlegging.

Plannytt: Til slutt - Hva er ditt beste minne fra MD?

Tom Hoel: Det må vel være både pbl85 og pbl08 det.

Takk for intervjuet!

Folkehelse i planleggingen

God forvaltning av befolkningens helse er en forutsetning for bærekraftig utvikling, men hvordan gjør man det? Er ikke helse noe privat og personlig som angår samfunnet først og fremst gjennom å yte helsetjenester? Vi er alle en del av et samfunn og samfunnet påvirker oss; hvor lenge vi lever og hvor gode liv vi får. Folkehelsesituasjonen er mer enn summen av individuelle valg og genetiske forutsetninger; det er noe vi kan påvirke gjennom planlegging og forvaltning. Helsetilstanden i samfunnet og fordeling i befolkningen bør derfor ha økt oppmerksomhet i planleggingen.

Det kan være store forskjeller i helse, mellom sosiale lag, i ulike lokalsamfunn i kommunen, mellom kommuner og på tvers av deler av landet. To, tre års forskjell i forventet levealder mellom kommuner er vanlig. I tillegg kommer økte kostnader til helse- og omsorg, trygd, tap av arbeidsevne med videre i kommuner med dårligere helse. Hvorfor og hvilke konsekvenser har dette har på kort og lang sikt og hva kan kommunen påvirke? Folkehelseiltak forutsetter god innsikt i utfordringsbildet.

Helsetjenesten er avgjørende for god helse, mens mer samfunnsrettede tiltak kan bedre generell helsetilstand i befolkningen og redusere dødelighet i ulike aldersgrupper. Det dreier seg om alt fra boligpolitikk, arealplanlegging, tilrettelegging for fysisk aktivitet, hvordan vi reduserer ulykker, muligheter til jobb og utdanning, og trygge oppvekstmiljøer.

Viktig for samfunnets bærekraft

Å sikre samfunnets bærekraft er en av våre største planutfordringer. Dagens velferdssamfunn er resultat av produktivtvekst blant annet på grunn av

store etterkrigskull og flere kvinner i arbeid samtidig med en stadig bedring i helsetilstanden i befolkningen.

Denne utviklingen er nå i ferd med å snu. Etterkrigskullene blir nå pensjonister og forholdet mellom de i arbeidsfør alder og pensjonister vil endre seg radikalt. De første årene er pensjonister en viktig ressurs for samfunnet hvis holdninger og forholdene legges til rette. Samtidig øker behovet for helse- og omsorgstjenester. En stadig større del av den minkende andel av de som er arbeidsfør alder må da arbeide med helse og omsorg.

Vi ser også en økning i andel uføre, spesielt unge uføre og det er en urovekkende økning i overvekt og blant annet diabetes 2 som hovedsakelig er livsstils relatert. En utfordrende demografi samtidig med flere uføre som ikke er i arbeid og kronikere som krever mer helseressurser vil tappe samfunnet for ressurser til andre formål.

Samhandlingsreformen og ny folkehelselov

Både pensjonsreformen, NAV - reformen og samhandlingsreformen forsøker å

svare på disse utfordringene. En sentral del av samhandlingsreformen er å forebygge fremfor å reparere. Ny helse- og omsorgstjenestelov gir større ansvar for kommunens helsetjeneste til å forebygge; innen hjemmehjelp, allmennlegetjenesten, sykehjem mv. Videre skal helsetjenesten bidra mer inn i det tverrsektorielle folkehelsearbeidet, bl.a. med forankring i plan- og bygningsloven.

Folkehelseloven, som trådte i kraft 1. januar 2012, skal medvirke til en samfunnsutvikling som styrker folkehelsen og utjevner sosiale forskjeller i helse og levekår. Målet er altså ikke bare å fremme folkehelse, men også å utjevne sosiale helseforskjeller.

Tiltak i ulike sektorer er nødvendig for å skape gode oppvekst- og levekår, og for å utvikle et samfunn som legger til rette for sunne levevaner, og fremmer fellesskap, trygghet og deltakelse. Påvirkningsfaktorene for helse omfatter flere forhold og det må derfor arbeides på tvers av sektorer for å forebygge sykdom og fremme helse.

FOTO: JAN HAUSKEN

Kommuners folkehelsearbeid etter ny folkehelselov

Folkehelseloven setter nye krav til kommuners folkehelsearbeid. Kommuners oversikt over helsetilstanden og viktige påvirkningsfaktorer vil danne grunnlag for strategier, mål og tiltak forankret i plansystemet etter plan- og bygningsloven. Krav til kommunen etter loven er bygget opp som en styringssirkel, tilpasset plan- og bygningsloven: Først oversikt, så vurdere hva dette innebærer av planbehov, så planlegging, iverksetting av tiltak og vurdering av tiltak, før ny oversikt basert på resultater og erfaringer i tillegg til nye oppdaterte data og vurderinger. Denne sirkelen følger kommunens plansyklus på 4 år.

I kommunene legges ansvaret for folkehelsearbeidet til kommunen som sådan fremfor til kommunens helsetjeneste. Kommunen skal i folkehelsearbeidet bruke alle sine sektorer for å fremme folkehelse, og ikke bare helsesektoren. Bakgrunnen er at helse ikke primært skapes i helsesektoren, men på en rekke arenaer og livsområder som på ulike måter har betydning for folks helse. Helsesektoren har imidlertid et

Kommunen skal i folkehelsearbeidet bruke alle sine sektorer for å fremme folkehelse.

særlig ansvar for å synliggjøre helsekonsekvenser av politikk og tiltak og å samarbeide med andre sektorer for å nå mål på folkehelseområdet.

Plan- og bygningsloven i folkehelsearbeidet?

Med økt oppmerksomhet rettet mot faktorer som påvirker helsen, blant annet bakenforliggende faktorer som utdanning, jobb, bolig og oppvekstmiljø, peker nå nytt lovverk mot et bredere samfunnsrettet folkehelsearbeid. Med det brede samfunnspektivet på folkehelse blir plan- og bygningsloven og kommuneplanlegging sentrale verktøy.

For det første ble det mot slutten av 1990-tallet, jf St.prp. nr 62 (1999-2000) Om kommuneøkonomien 2001 m.v. kapittel 16.1, og i forbindelse med revisjonsarbeidet av plan- og bygningsloven, besluttet en «nedbygging» av plankrav knyttet til særlovgivning innen

helsesektoren. På få lovområder hjemles i dag plankrav, bl.a. gjelder det smittevern og beredskap i tillegg til kommunale rusmiddelplaner etter alkohollovgivningen. Plan- og bygningsloven, særlig etter revisjonen gjeldende fra 2009, er dermed blitt et viktig verktøy for å ivareta den tverrsektorielle bredden i folkehelsearbeidet etter ny folkehelselov.

For det andre blir økt fokus på faktorer utenfor helsesektoren tillagt større betydning for folkehelsen. Behovet for mer langsiktighet i folkehelsearbeidet, behovet for styrket politisk forankring, kommuneplan som avveiningsarena mellom ulike interesser og behov samt bestemmelser om medvirkning i planprosessen er alle faktorer som bidrar til at plan- og bygningsloven er og vil være et relevant og egnet prosessverktøy i det kommunale og regionale folkehelsearbeidet.

FOTO: JAN HAUSKEN

Dahlgren og Whitehead (1991)

Først skaper vi mennesker våre omgivelser så skaper omgivelsene oss.

KOBLINGER MELLOM FOLKEHELSELOVEN OG PLANPROSESSENE ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

§ 5 i folkehelseloven, oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer, gir kommunene føringer om å ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og påvirkningsfaktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal bl.a. baseres på a) opplysninger fra statlige helsemyndigheter og fylkeskommunen som gjøres tilgjengelige for kommunene, b) kunnskap fra de kommunale helse- og omsorgstjenestene og c) kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse. Oversikten skal være skriftlig og identifisere folkehelseutfordringene i kommunen og fylkeskommunen, herunder vurdere konsekvenser og årsaksforhold .

I folkehelselovens § 6, første ledd, framgår det at oversikten etter § 5, annet ledd, skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi der folkehelsearbeidene bør inngå i kommunal planstrategi etter plan- og bygningsloven. Etter folkehelselovens § 6, annet ledd, skal det fastsettes overordna mål og strategier (folkehelsepolitikk) for folkehelsearbeidet. Folkehelsearbeidet skal altså, i følge annet ledd, behandles politisk som ledd i de alminnelige plan- og beslutningsprosessene i kommunen og legges til grunn for eventuelle revisjoner av planer. Mål og strategier med utgangspunkt i § 5 annet ledd skal kunne måles opp mot aktiviteter og tiltak, jf § 7.

Kommunal planstrategi (pbl § 10-1). Kommunal planstrategi er et hjelpemiddel for kommunen til å fastlegge det videre planarbeidet. Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden. Det er i dette perspektivet at kommunal planstrategi kan innbefatte temaområder levekår og folkehelse basert på oversiktsarbeidet etter § 5 i folkehelseloven.

FOTO: JAN HAUSKEN

Folkehelse som tema i kommunal planstrategi

I formålsbestemmelsene til revidert plandel, § 1-1 Lovens formål, av plan- og bygningsloven, gjeldende fra 1. juli 2009, inngår «folkehelse» som indikator på bærekraftig utvikling og forstås som befolkningens helse og helsens fordeling i en befolkning. Dette er ytterligere utdypet i § 3-1, bokstav f, om at loven skal fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller. En god samfunnsplanlegging vil dermed kunne bidra til å styrke folkehelse bl.a. ved å beskytte mot risikofaktorer og fremme faktorer som virker positivt på helse og livskvalitet. Det er også grunn til å påpeke at et Stortingsoppnevnt Grunnlovsrevisjonsutvalg i sin Innstilling, Dokument 16 - 2011-2012, kap. 39.6.2.1, viser til plan- og bygnings-

lovens formulering om «fremme befolkningens helse». Utvalget foreslår tilsvarende formulering i sin innstilling til Stortinget.

Folkehelseutfordringene bør inngå i kommunal planstrategi og Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging har et eget kapittel om helse, livskvalitet og oppvekstmiljø som gir noen føringer. Innhenting av synspunkter fra regionale statlige myndigheter og organer vil kunne bidra til å løfte folkehelse som tema i planstrategien.

Mange kommuner utarbeider nå kommunale planstrategier og det er inkludert mange faktorer som bidrar positivt til folkehelse; hensyn til barn og unges oppvekstmiljø, bedre tilrettelegging for eldre og økt tilgjengelighet, fokus på

aktive individuelle tilpasninger ved bortvalg av skolegang, økt yrkesdeltakelse og tilrettelegging for arealmessige forhold som gang/sykkelveier, turstier er blant gjennomgangstemaer for flere kommuner.

INTERNETT

www.helsedirektoratet.no

KONTAKT

Asle Moltumyr

e-post: asle.moltumyr@helsedir.no

Helsedirektoratet

Ellen Marie Paulssen

ellen.marie.paulssen@helsedir.no

Helsedirektoratet

Arne-Marius Fosse

e-post: arne-marius.fosse@hod.dep.no

Helse- og omsorgsdepartementet

Folkehelse: Befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning.

Folkehelsearbeid: Samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen.

Folkehelseloven bygger på fem prinsipper:

1. Utjevning
2. Helse i alt vi gjør
3. Bærekraftig utvikling
4. Føre var prinsippet
5. Medvirkning

Smart planlegging gir tryggere hverdag

Tyverier og vold forebygges allerede når nye bolig- og næringsområder er på tegnebrettet. Fra 1. juli 2009 ble kriminalitetsforebyggende hensyn en lovpålagt plikt i planleggingsprosessen.

For at lovbrudd skal kunne skje må det oftest være tre forutsetninger til stede. Vi må ha en motivert gjerningsperson, et passende offer og et egnet gjerningssted. Kan vi gjøre noe med bare ett av disse forholdene, vil lovbruddet kunne forebygges.

Kriminalitetsforebygging i plan- og bygningsloven

I plandelen i den nye plan- og bygningsloven ble det for første gang tatt inn en bestemmelse med det formål å redusere antallet egnede gjerningssteder.

Plan- og bygningsloven pålegger altså kommuner og fylker å ta kriminalitetsforebyggende hensyn i planprosessene. Tryggere utforming av fysiske omgivelser handler om å skape oversiktlige og inkluderende bo- og bymiljøer. Slike hensyn er å identifisere trekk ved nærmiljøer, bygninger og plangrep som erfaringsmessig øker risikoen for at lovbrudd kan begås – slik at tryggere løsninger kan velges.

Veileder fra det kriminalitetsforebyggende råd

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) er regjeringens spesialorgan i spørsmål om forebygging av kriminalitet. Vi har siden 1990-tallet arbeidet for at kriminalitetsforebygging skulle bli et slikt selvstendig formål i offentlig planarbeid og utbyggingsprosesser. Vi er derfor svært tilfreds med at kriminalitetsforebygging nå er inntatt på lik linje med blant andre miljø, kultur og sosiale hensyn.

For drøyt ti år siden ga KRÅD ut veiledningsheftet «Bedre planlegging, færre farer. Kriminalitetsforebyggende sjekkliste for forebyggere». KRÅD reviderer nå heftet for en nyutgivelse og den nylagede utgaven forventes å foreligge til høsten. Veilederen vil ha et trygghetsskapende og kriminalitetsforebyggende perspektiv og gi praktiske anvisninger på hvordan dette kan inngå i planlegging og utforming av boligområder, skoler, næringssentra og grøntarealer. KRÅD holder en del foredrag om dette temaet rundt i forskjellige kommuner og på kurs i regi av KS og Nasjonalt senter for samfunnssikkerhet og beredskap.

SLT modellen

Hovedmålgruppe er de som jobber med fysisk planlegging i kommuneadministrasjonene og kommunepolitikere. En videre målgruppe er deltakere i SLT modellen (Samordning av lokale, kriminalitetsforebyggende tiltak). SLT skal samordne innsatsen i kommunene mellom ulike etater, instanser og profesjoner som har kriminalitetsforebyggende oppgaver; som skole, sosialetat, barnevern, helsevesen, politi og andre.

Modellen forutsetter en organisering på tre nivåer; et styringsnivå med deltakelse fra kommunens politiske og administrative ledelse og den lokale politilederen, for det andre arbeidsgrupper på aktuelle områder og for det tredje utførernivået. Det forutsettes ansatt en person med oppgave som koordinator. SLT-modellen er rettet

spesielt inn mot kriminalitetsforebygging blant barn og unge. I svært mange kommuner har man nå også innført «politiråd», som har mange felles trekk med SLT, men som ikke har noen konkret aldersgruppe som mål.

Kriminalitetsforebygging i praksis

Hensikten er ikke bare å gi planleggere i kommuner og privat praksis noen nyttige anvisninger til det praktiske arbeidet. Vi ønsker også å bidra til at hensyn til forebygging av kriminalitet og utrygghet kommer tidligst mulig inn i planleggingen. Enkle løsninger finnes ikke. Veilederen er først og fremst basert på forskning fra utlandet, men også på generell kunnskap om kriminalitet og på hvilke arenaer kriminaliteten forekommer. I tillegg baserer det seg på gjengse anbefalinger og retningslinjer for god planlegging.

Den nye veilederen om kriminalitetsforebygging og planlegging.

FOTO: JOHN SIREVÅG.

Undergang i Sandnes kommune fra veilederen om utendørsbelysning.

Tyverier, vold, trakassering og overgrep skjer oftest der hvor arkitektur, uterom, belysning eller vegetasjon skaper blindsoner uten oversikt.

Vi vet at lovbrøyttere ofte søker seg til områder som byr på gode skjulesteder, lite innsyn, flere alternative fluktruter, dårlig belysning og lite ferdsel - gjerne i randsoner med forfalne omgivelser, som røper at ingen kjenner ansvar for området. Tyverier, vold, trakassering og overgrep skjer oftest der hvor arkitektur, uterom, belysning eller vegetasjon skaper blindsoner uten oversikt.

Det kanskje mest påfallende resultatet av god, kriminalitetsforebyggende planlegging er økt trivsel i nærmiljøet. Når innbyggerne får lyse, oversiktlige og attraktive nærområder, vil flere av oss være ute på flere tider av døgnet. Og jo flere som er sammen, jo tryggere føler vi oss. Det fysiske og det sosiale miljøet rundt oss er to faktorer i tett samspill, og begge kan forebygge kriminalitet.

Men det krever at oppmerksomhet på trygghet ikke fortrenger trivselen.

Et dansk forsøk med et langt mer synlig politi skulle gi innbyggerne i byen Helsingør økt trygghetsfølelse. Evalueringen av nærpolitiprojektet viste at det motsatte skjedde: Folk følte seg mer utrygge ved stadig å se politiet patruljere nabolaget. Det samme dilemmaet rammer også andre forebyggende grep, som låste gitterdører, overvåkningskameraer og alarmsystemer. Installasjonene kan i seg selv skape utrygghet, selv i områder der kriminaliteten er svært beskjeden. God forebyggende planlegging bør derfor fokusere like mye på trivsel som på trygghet.

Mange norske arkitekter og planleggere er i dag svært dyktige på disse områ-

dene, selv om kriminalitetsforebyggende planlegging av fysiske omgivelser så langt har fått langt mer oppmerksomhet i andre land (søk gjerne på «CPTED» på wikipedia.org).

KRÅD forutsetter at den nye plan- og bygningsloven vil skape økt interesse for planleggerens rolle i kriminalitetsforebyggingen. Kommunene har en utfordring i å tenke helhetlig på en ny måte. Tar de den? Vi oppfordrer også politiet til å gripe mulighetene som ligger her: Politiet har nå en rett til å bli hørt når de ønsker å uttale seg i pågående planprosesser. Deres erfarne blikk på fysisk utforming vil garantert bidra til nærmiljøer som oppleves både tryggere og triveligere.

KONTAKT

Erik Nadheim

E-post: erik.nadheim@jd.dep.no

Direktør Det kriminalitetsforebyggende råd - KRÅD

INTERNETT

www.kråd.no

§ 3-1 Oppgaver og hensyn i planlegging etter loven bokstav f): Innenfor rammen av § 1-1 skal planer etter denne lov fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller, samt bidra til å forebygge kriminalitet.

Planlegging for samisk kultur

Et viktig hensyn i all planlegging er å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Sametinget er innsigelsesmyndighet i planer med vesentlig betydning for samisk kultur eller næringsutøvelse. Sametinget har utarbeidet en planveileder for samiske interesser i planleggingen.

Sametingets planveileder

Sametinget har utarbeidet en planveileder med en omfattende kommentardel om sikring av samiske interesser i planleggingen. Dette gjelder store områder med over 140 kommuner og 6 fylkeskommuner. Kommunene i disse områdene har plikt til å ta hensyn til samisk kultur i planleggingen. Sametinget har rett til å reise innsigelser der dette ikke ivaretas og plikt til å bistå i planleggingen.

Sametingets planveileder er ikke å forstå som statlige planretningslinjer, eller en regional planbestemmelse med retningslinjer for arealbruk. Planveilederen er derfor ikke juridisk bindende for planleggingen. De prinsipper og hensyn som planveilederen stiller opp og konkretiserer følger imidlertid av en rekke ulike lover, forskrifter og retningslinjer. Veilederen reflekterer i tillegg internasjonal rettsstandard for ivaretagelse og utvikling av urfolks kultur. Planveilederen systematiserer og gir en samlet oversikt over de hensyn som skal tas for samisk kultur som følge av norsk og internasjonal rett med relevans for planlegging etter plan- og bygningsloven.

Mål og prinsipper

Planveilederen legger til rette for at planer, konsekvensutredninger og vedtak etter plan- og bygningslovens plandel sikrer naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Videre skal veilederen sikre ivaretagelse av retten samer har som urfolk og minoriteter. Formålet i planveilederen bygger på hva som følger av plan- og bygningsloven og dens forarbeider. Lovens hensynskrav om å sikre naturgrunnlaget for samisk

kultur er også ment å være et aktivt redskap for å løse oppgaver og finne positive tiltak for å sikre det samiske naturgrunnlaget.

Medvirkning

Praktisering av prinsippene i planleggingen er avhengig av størrelsen på og virkninger av ulike planer. Iverksetting av aktive tiltak for reell medvirkning fra direkte berørte samiske interesser og lokalsamfunn er viktig for oppfølgingen av de andre prinsippene. Det kan være krevende å komme i kontakt med berørte interesser og det er derfor særlig viktig med aktive tiltak for deltakelse i planarbeidet. Direkte berørte samiske interesser og lokalsamfunn kan være siida (beitefellesskap), reinbeitedistrikt, bygdelag, utmarkslag, laksfiskelag, sauebeitelag, foreninger og andre interesseorganisasjoner.

Hensyn til kultur, næringer og ressursbruk

Planveilederen konkretiserer hvordan en kan sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv i planer.

Kulturhensyn som omhandles er:

- a) bosettingsmønster og lokalsamfunn
- b) barns nærmiljø
- c) konsentrasjon av arealbelastning ved hyttebygging
- d) generasjoners tilhørighet ved spredt bebyggelse
- e) kulturminner

Samhandling i bosettingsområdene sikrer og utvikler kulturen. Det bør legges til

rette for tiltak som opprettholder bosettingsmønster og lokalsamfunn, og spredt utbygging bør ta hensyn til generasjoners tilhørighet til bruk av bosted og landskap. Samiske småsamfunn har ikke en framtid uten at de får del i det offentlige tjenesteapparatet i form av skoler, barnehager, helse og sosialtjenester og moderne kommunikasjonsmuligheter. Dette har også en sammenheng med generell distriktspolitikk men er i planleggingen først og fremst tiltak for sikring og utvikling av samisk kultur. Bosettingsmønstre er ofte formet av slektstilknytning, stedstilknytning og reindriftas flyttemønstre.

Sterke slektsbånd preger i dag samiske bosettinger. Dette kan være lesbart i det bygde landskapet, og slektas spor etter

Overordnede prinsipper for samiske interesser i planarbeidet

- a) vurdere særskilte tiltak som kan bidra til å sikre det samiske naturgrunnlaget
- b) legge vekt på hensynet til det samiske naturgrunnlaget slik at det bevares eller fremmes og ikke trues gjennom planen
- c) vurdere de samlede effekter av tidligere og planlagte tiltak innenfor bruksområder
- d) legge til grunn tradisjonell kunnskap om bruk av områder til grunn ved utforming av planer
- e) iverksettes aktive tiltak for å sikre reell medvirkning for å oppnå informert samtykke fra direkte berørte samiske interesser
- f) legge til rette for at samisktalende parter kan benytte samisk skriftlig og muntlig

FOTO: JARLE JENSEN

Sametingets
planveileder

arbeid og tilstedeværelse skaper tilknytning til stedene i dag. Med fraflytting blir gården, bygninger og landskap viktige uttrykk for kulturell og identitetsmessige tilhørighet. Bruk av tidligere bosted og arbeidsplass i form av fritidsbolig og fritidsområde kan uttrykke en fornyet måte å oppfatte stedene på, samtidig som det gir en kontinuitet i kultur og identitetstilhørighet. Dette er forhold som bør ivaretas ved utarbeiding av planbestemmelser og planretningslinjer i kommuneplanens arealdel for spredt bebyggelse i LNFR-soner.

Nærings- og ressursbrukshensyn som omhandles er:

- a) tradisjonelle fiskeplasser, og arealer for lokalt fiske
- c) dyrka og dyrkbar jord
- d) områder for tradisjonell utmarksbruk som jakt, fiske, vedhugst og bærplukking
- e) arealer for reindrifta

Plan- og bygningsloven gjelder til en nautisk mil utenfor grunnlinjen. Ny arealbruk som oppdrettsanlegg, vind- og bølgekraftsutbygging og deponering i tilknytning til gruvedrift må derfor

vurderes opp mot virkningen for eksisterende fiskeplasser og gyteområder. Tiltak i sjø og vassdrag bør vurderes i forhold til lokalt fiske.

Reindriftens flyttleier

Ivaretakelsen av arealgrunnlaget for dyrka og dyrkbar jord, beite og reindrift følger av jordlova og reindriftsloven. Reindriften flyttleier har et særskilt vern i reindriftsloven og flyttleier må ikke stenges. På kart har flyttleiene en bredde på 1,5 km men plasseringen kan variere avhengig av vær og føreforhold. Flyttleier anses for å være stengt når reindriften ikke fritt og uhindret kan flytte etter tradisjonell flyttleier. Innsnevring, forstyrrelser og andre inngrep kan innebære en stenging like mye som fullstendig blokkering. Dette må vurderes i de konkrete tilfellene. Medvirkning fra reindriften og skriftlige vurderinger i konsekvensutredninger og fra planmyndigheter og reindriftsmyndigheter er derfor svært viktig.

Tradisjonell samisk utmarksbruk er en viktig samisk kulturbærer spesielt i bygdesamfunn og tettsteder. Det viktig å vurdere ivaretakelse av områder

for fortsatt bruk er og sikring gjennom hensynssoner.

Oppsummering

God planlegging stiller store krav til kompetanse og kapasitet hos planmyndigheter og offentlige organ som plikter å bidra i planleggingen. Ikke alle kommuner har tilstrekkelig kompetanse og kapasitet og kunnskap om samiske forhold er ulik i kommuner og regioner. Sametingets nye rolle etter plan- og bygningsloven er ikke fulgt opp med styrkede økonomiske rammer til Sametinget. Håpet er likevel at økt bevissthet om samisk kultur og forhold i alle planledd vil styrke muligheten til å sikre det samiske naturgrunnlaget på en måte som også oppleves som positivt av de fleste. Sametinget planveileder vil forhåpentligvis bidra til dette.

INTERNETT

Planveilederen er tilgjengelig på www.sametinget.no/Dokumenter.

KONTAKT

Pål Nilsen
e-post: pal.nilsen@samediggi.no
Sametinget

Kommunenes ansvar for opprydding av forurenset grunn

Opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider er tiltakshavers ansvar, men kommunene skal godkjenne tiltaksplaner før arbeidene kan starte. Kommunene kan unngå mange problemer ved å tenke på forurenset grunn allerede når de utarbeider planer.

Miljøvernmyndighetenes mål er at spredning av miljøgifter fra forurenset grunn skal stanses eller reduseres vesentlig. Mange kommuner er lite kjent med det ansvaret forurensningsforskriften pålegger dem når det gjelder å rydde opp i slike forurensninger. Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) har utarbeidet både veiledere og informasjonsark til forurensningsforskriftens kapittel 2 om dette temaet. Kommunen er forurensningsmyndighet for forskriften, mens tiltakshaver er ansvarlig for å undersøke om grunnen er forurenset. Tiltakshaver skal også utarbeide tiltaksplan og rydde opp der det er påkrevd.

Forurensningsforskriften og plan- og bygningsloven

De fleste utbyggingstiltak som omfattes av kapittel 2 i forurensningsforskriften vil også falle innenfor plan- og bygningslovens bestemmelser. I grunnforurensingssaker som også behandles etter plan- og bygningsloven, skal en godkjenning av tiltaksplanen etter kapittel 2 foreligge før tillatelse etter plan- og bygningsloven gis. Kapittel 2 vil også gjelde for de terrenngrep som faller utenfor plan- og bygningslovens bestemmelser for eksempel graving av kabel- og rørtraseer.

Database over kjente forurensninger

Klifs database med oversikt over nesten 4000 lokaliteter i Norge er et godt sted å starte ved mistanke om forurenset grunn eller bekreftet grunnforurensning. Databasen er imidlertid ikke komplett, så kommunene bør i reguleringsfasen også vurdere hva et område er blitt brukt til tidligere. Det bør alltid ringe varselklokker når det er snakk om for eksempel tidligere industriområder, bensinstasjoner, verksteder eller småbåthavner. Eldre sentrumsområder vil som oftest også være forurenset. Kommunen har lovpålagt ansvar for å registrere lokaliteter i databasen som behandles etter kapittel 2.

Noen byer har utarbeidet egne aktsomhetskart til bruk i arealplanlegging og byggesaksbehandling som viser hvor man tror at grunnen kan være forurenset.

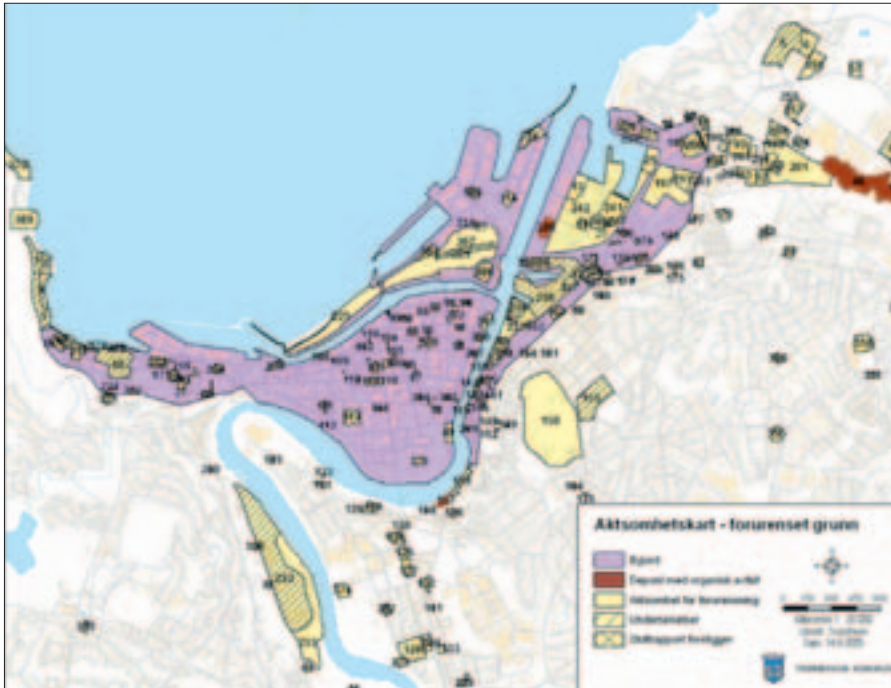
Informasjonsark og veileder

På Klifs temasider om forurenset grunn kan kommuner og tiltakshavere enkelt finne fram til mer informasjon. Informasjonsarkene beskriver henholdsvis kommunens rolle ved opprydding i forurenset grunn, tiltakshavers ansvar, og mulige grunnforurensninger som kan oppstå ved ulike bransjer. Klif har også utgitt flere veiledere om temaet som Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn (TA 2553 – 2009).

FOTO: JAN HAUSKEN

Terrenngrep i forurenset grunn krever godkjenning av kommunen

Aktsomhetskart for forurenset grunn i Trondheim kommune som viser hvor Trondheim kommune har grunn til å tro at grunnen er forurenset.

Trekantene viser områder i Trondheim med forurenset grunn som er registrert i Klifs database Grunnforurensing

Veilederen helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn.

Tilstandsklassene gjør det lettere for forurensningsmyndigheten å vurdere og treffe beslutninger i saker som omhandler forurenset grunn. Klasseinndelingen er bygget på en vurdering av helserisiko ved opphold og blir dermed et krav om hva som kan aksepteres av miljøgifter i grunnen ved forskjellig bruk av arealene som for eksempel barnehage eller næringsområde.

Hvor gode er kommunene?

Klif og DN utfører i 2012 en undersøkelse der fylkesmennene ser på kommunen som miljøvernmyndighet i tre kommuner i hvert fylke. Ett av temaene som kontrolleres i år er kommunens myndighet etter forurensningsforskriften kapittel 2. Resultatene vil foreligge i høst og være viktig for videre prioriteringer for å styrke det nasjonale miljøvernarbeidet.

INTERNETT:

- Database med oversikt over eiendommer med forurenset grunn
- Klifs temasider om forurenset grunn
- Miljøstatus i Norge
- Miljøkommune.no - veiviser i kommunal planlegging og miljøforvaltning

KONTAKT

Bjarne Røsjø

e-post: bjarne.rosjo@klif.no

Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif)

Trafikkstøy koster leveår

Støy fra veitrafikk stjeler mange tusen friske leveår. Folkehelseinstituttet har på oppdrag av Klima- og forurensningsdirektoratet sett på sammenhengen mellom støy fra trafikk og helseplager, og tallfestet helsebelastningen fra trafikkstøy i Norge.

Støy er definert som forurensning og del av Klima- og forurensningsdirektoratets (Klif) ansvarsområde. Regjeringen har utarbeidet en nasjonal handlingsplan mot støy for å nå de nasjonale støymålene. Mange av tiltakene er knyttet til å redusere støy fra veitrafikk og Klif samarbeider tett med blant annet Vegdirektoratet for å følge opp handlingsplanen.

Undersøkelsen

Beregningene er utført av Folkehelseinstituttet på oppdrag av Klima- og forurensningsdirektoratet. Utgangspunktet for beregningene og metodikken er Verdens helseorganisasjons (WHO) rapport fra 2011, der det ble beregnet samlet helsebelastning fra de viktigste støykildene for landene i EU. Den totale helsebelastningen knyttet til støyplage og eksponering for trafikkstøy er kvantifisert ved å beregne tapte friske leveår (Disability Adjusted Life Years, DALYs). Tallene er urovekkende men tallfesting av hvordan støy fra trafikk forringer folks liv og helse hjelper til for å finne mer treffsikre tiltak og virkemidler for å redusere trafikkstøy.

Hovedresultater:

- Sterk støyplage og søvnforstyrrelser utgjør årlig henholdsvis 4512 og 10 245 tapte friske leveår.
- Andelen av hjertekarsykdom eller død som kan knyttes til trafikkstøy, summeres til om lag 198 tapte friske leveår.

Mange får helseplager fra trafikkstøy

Nesten 1,5 million mennesker i Norge er utsatt for trafikkstøy over anbefalingene på 55 desibel. Hovedårsaken er

FOTO: JAN HAUSKEN

For mye bråk: Årlig opplever mellom to og tre prosent av Norges befolkning store søvnforstyrrelser som følge av støy fra vegtrafikken utenfor sin egen bolig.

trafikkøkning samtidig som flere bosetter seg i trafikkflette og støyutsatte områder.

Søvnforstyrrelser kan være en bakenforliggende årsak til mange av helseplagene som kan knyttes til trafikkstøy. Utilstrekkelig søvn er forbundet med søvnighet, nedsatt sinnstemning, redusert yteevne og økt reaksjonstid, noe som igjen øker risiko for ulykker. Søvnmangel over en lengre periode gir økt risiko for angst og depresjoner og det er påvist økt risiko for diabetes type 2, overvekt og hjertekarsykdom.

Andelen av hjertekarsykdom som kan tilskrives trafikkstøy er svært usikker, men er i dette oppdraget estimert til cirka 0,6 prosent. Trafikkstøy er aldri en enkeltfaktor i utvikling av hjertekarsykdom, men kan utgjøre et bidrag til forhøyet risiko for utvikling av sykdom.

Behov for mer kunnskap

Selv om flere studier viser en sammenheng mellom trafikkstøy og økt risiko for hjertekarsykdom og forhøyet blodtrykk, er det flere forhold som ikke er avklart og beregningene må ses på som foreløpige estimater. Det er derfor behov for mer kunnskap om langtidsvirkninger av trafikkstøy, sårbare grupper og større forståelse mekanismer bak langtidseffekter.

INTERNETT:

Folkehelseinstituttets beregning av helsebelastning som følge av vegtrafikkstøy (pdf): www.fhi.no/dokumenter/c5b33f756c.pdf

KONTAKT

Bjarne Røsjø
e-post: bjarne.rosjo@klif.no
 Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif)

Veileder for bedre luftkvalitet

Det er for dårlig luftkvalitet i mange norske byer og tettsteder. En veileder hjelper kommuner og vegeiere med tiltak for bedre luftkvalitet.

Veiledningen om gjennomføring av tiltak for bedre lokal luftkvalitet er laget av Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) i samarbeid med Statens vegvesen, Folkehelseinstituttet og Helse- og miljødirektoratet. Veilederen er nettbasert og oppdateres etter hvert som regelverket endres og verktøykassa utvides.

Veilederen anbefaler hvordan kommunene og anleggseierne kan gjennomføre tiltak for å få bedre luftkvalitet. Dette er en praktisk kokebok om hvilke krav som gjelder, hvem som har plikt til å gjøre hva og hvilke verktøy de kan sette inn for å redusere luftforurensningen på kort og lang sikt. Klif forventer at både kommuner og de som eier veiene (kommuner, fylkeskommuner og Statens vegvesen) lager gode strategier for hva som skal gjøres i de enkelte kommune for å sikre at grenseverdiene overholdes.

INTERNETT:

Veiledning til kommuner og anleggseiere om gjennomføring av tiltak rettet mot luftforurensning

KONTAKT

Bjarne Røsjø

e-post: bjarne.rosjo@klif.no

Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif)

FOTO: JAN HAUSKEN

FOTO: JOHN PETTER REINERTSEN

Bedre luft: Fire etater tydeliggjør rollene og ansvaret kommunene og anleggseierne har for å redusere luftforurensningen.

Veiledning til kommuner og anleggseiere om gjennomføring av tiltak rettet mot luftforurensning.

DÅRLIG LUFTKVALITET GIR HELSESKADER

- Forskriften om lokal luftkvalitet setter grenseverdier for svevestøv og NO₂. Forskriften er felles for hele EU.
- I byene bidrar lokal luftforurensning til negative helsevirkninger i befolkningen.
- Det er dokumentert at både eksponering over kort og lang tid medfører økt risiko for helseskade.
- Den felles grenseverdien for luftkvalitet for hele EU og EØS skal beskytte folks helse. Dessverre overskrides grensene i Norge alt for ofte, især i de store byene.

Radon i arealplanlegging

Den radioaktive gassen radon finnes nesten overalt i Norge og radon i inneluft gir økt risiko for lungekreft. Noen steder er særlig utsatt og disse radonutsatte områdene bør det tas hensyn til i arealplanleggingen. Miljøverndepartementet og Statens strålevern samarbeider nå om veiledning rundt radon som planhensyn på det nye nettstedet miljokommune.no.

Nest etter aktiv røyking er radon den hyppigste årsaken til lungekreft og radon fører til rundt 300 dødsfall hvert år i Norge.

Radon dannes fra nedbrytning av grunnstoffet uran som finnes overalt i jordskorpen. Radon er en luktfri og fargeløs gass som kan transporteres med jordluften i grunnen og trengte inn i bygninger. En måling er eneste måten å oppdage et radonproblem. Nest etter aktiv røyking er radon den hyppigste årsaken til lungekreft og radon fører til rundt 300 dødsfall hvert år i Norge. Røykere får en større tilleggsbelastning fra radon enn ikke-røykere.

Nye bygninger skal radonsikres

De fleste områder i Norge kan ha et radonproblem. Ved å bygge bygninger som er tette mot grunnen kan man forhindre at radon trenger inn og blir et helseproblem. Bygningsteknisk forskrift (TEK) fra 2010 krever at nye bygninger beregnet for varig opphold skal ha radonnivåer under 200 Bq/m³. I tillegg beskriver forskriften to minimumstiltak nybygg skal føres opp med. De fleste steder vil dette være godt nok for å hin-

dre radonproblemer. Noen steder vil ikke minimumskravene til radonforebygging i TEK være gode nok for å oppfylle grenseverdien i forskriften. Slike radonutsatte områder bør det tas hensyn til i arealplanleggingen.

Særlig radonutsatte områder

Områder som består av uranrike bergarter eller har gjennomtrengelige løsmasser er særlig radonutsatt. Jo mer uran i grunnen, jo mer radon dannes det. Typiske uranrike bergarter er alunskifer og uranrike granitter og særlig alunskifer er en radonversting. Undersøkelser rundt Oslofjorden viser at langt over halvparten av boliger bygget på alunskifer har radonnivåer over tiltaks grensen på 100 Bq/m³ (Becquerel per kubikkmeter) og hele 10 prosent av dem har svært høye radonnivåer på over 1000 Bq/m³.

De høyeste radonnivåene i Norge som er på over 50 000 Bq/m³ er imidlertid

målt i boliger på luftgjennomtrengelige løsmasser hvor radonholdig jordluft trenger inn uten at der er spesielt uranrike bergarter.

Kartlegging av radonutsatte områder

En kartlegging av radon i inneluft er nyttig for å vurdere radonsituasjonen i kommunen og mange kommuner har gjort dette. Kartlegging av radon i inneluft gir først og fremst informasjon om et allerede bebyggt område. Dette kan være nyttig ved fortetting. Kartleggingen kan også gi informasjon om situasjonen for områder med tilsvarende geologi der man planlegger utbygging. Vurdering av geologiske kart, som berggrunnskart og løsmassekart krever geologisk kompetanse. Et karthjelpemiddel som er lett å tolke er alunskiferkartene som Norges geologiske undersøkelse og Statens strålevern har gitt ut. Disse kartene er som alle kart, en forenkling av virkeligheten og rundt Oslofjorden og langs kysten fra Lista til Stadt har man i til-

ALUNSKIFERKART:	ALUNSKIFER	HUS PÅ GRUSRYGG
<p>Alunskifer finnes hovedsakelig på Østlandet. Sammen med Norges geologiske undersøkelse, har Statens strålevern gitt ut kart over hvor det finnes alunskifer (Illustrasjon: Norges geologiske undersøkelse/Statens strålevern).</p> 	 <p>Alunskifer er en radonversting. Flertallet av boliger på alunskifer har radonnivåer over tiltaksgrensen og mange har høye nivåer (Foto: Statens strålevern).</p>	 <p>Boliger på luftgjennomtrengelige (permeable) løsmasser kan ha høye radonnivåer. I slike løsmasser transporteres radon med jordlufta og kan finne veien inn i bygninge (Illustrasjon: Monica Egeli/Statens strålevern).</p>

legg kartlagt uranrike bergarter. Slike kart synliggjør utsatte områder med uranrike bergarter men ikke radonutsatte områder som skyldes permeable løsmasser. For Østlandsområder har NGU og Strålevernet gitt ut et aktsomhetskart for radon. Selv om dette ikke er laget spesielt for arealplanbruk, gir kartet nyttig informasjon.

Hvordan ta hensyn til radon i arealplaner?

Det er aldri mulig å forutsi radonfaren eksakt i et område, men det er mulig å benytte tilgjengelig informasjon på en best mulig måte. Kommunene sitter ofte på mye relevant informasjon om radonsituasjonen og denne bør samles. På denne måten kan hensynet til radon innarbeides i kommuneplaner og reguleringsplaner som hensynssoner eller bestemmelser. Hensynet til radon kan for eksempel bli utslagsgivende ved at kommunen velger å bygge ut det minst radonutsatte området i valget av flere

ellers like alternativer. Det er viktig at utbyggere får informasjon om at et område er radonutsatt, slik at utbyggingen kan prosjekteres særskilt med tanke på radon. Kanskje må utbygger gjøre ytterligere forebyggende radontiltak enn minimumskravene i TEK. Kommunens kontrollvirksomhet bør også ha større fokus på radon i radonutsatte.

Miljøkommune.no

Portalen www.miljokommune.no skal bli en veiviser og hjelp til saksbehandling i kommunenes arbeid innen planlegging og miljøforvaltning. Nettstedet bygges gradvis ut frem mot 2014. Miljøverndepartementet og Strålevernet har i samarbeid laget veiledning, om radon som hensyn i arealplanlegging med en oversikt over kommunens myndighet og oppgaver i forhold til radon i arealplanlegging. Videre gis det råd om når i planprosessen det er viktig å huske på radon, og hvordan man kan løse utfordringer med radon i planer. Portalen har

også eksempler på bestemmelser og kart fra kommuneplaner og reguleringsplaner som ivaretar hensynet til radon.

Miljøverndepartementet, Klima- og forurensingsdirektoratet, Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren, Kartverket og Strålevernet står bak www.miljokommune.no.

INTERNETT

- Radon på miljokommune.no : www.miljokommune.no/Temaoversikt/planlegging/planhensyn/radoniplan/
- Radonfare (NGU): www.ngu.no/no/hm/Geofarer/Radonfare/
- Radon (Statens strålevern): www.nrpa.no/radon

KONTAKT

Bård Olsen
e-post: Bard.Olsen@nrpa.no
 Statens strålevern

Statens bymiljøpris 2012

Statens bymiljøpris for 2012 ble utlyst i januar med temaet «Nytt liv for gamle bygninger og områder». Oslo kommune vant prisen for utviklingen av det gamle industriområdet Vulkan og området ved Akerselva. De andre nominerte var Drammen, Fredrikstad og Ålesund.

Omforming av gamle byområder angår mange norske bykommuner. Det er viktig å få til et dynamisk samspill mellom etablerte bystrukturer og bygging for nye funksjonelle formål gjennom planlegging og politiske prioriteringer. Særlig i byer med sterk vekst er det viktig å gi rom for det nye uten at det gamle bygges i stykker. Dette har stor betydning både byenes historiske identitet, og som et vesentlig bidrag til en ressursvennlig og miljøprioritert strategi for bygging.

Juryen har vært opptatt av å finne eksempler på at samspill mellom offentlige og private krefter, mellom politikk og fagkompetanse, mellom administrasjon og visjon, kan fungere innovativt og godt i norske byer.

OSLO KOMMUNE

Akerselva har flere hundre år vært byens viktigste industriåre fra Maridalssvannet til Bjørvika. Elva lå i det 20. århundre som en forurenset og misligeholdt bakgård og har samtidig vært et sosialt skille mellom øst og vest i byen.

Juryens begrunnelse: Oslo kommune har gjennom flere tiår i samarbeid med staten og private krefter satset offensivt på å snu utviklingen av områdene langs Akerselva til en livgivende og viktig del av byens miljø og utvikling. I Vulkan-området er potensialet ved en slik utvikling tydeliggjort på en imponerende måte. Kommunen har lagt til rette for at utbyggerne Aspelin-Ramm Eien-

dom og Anthon B Nielsen Eiendom med høye ambisjoner for miljøet har kunnet bygge om det gamle industriområdet. Det er oppnådd en framtidrettet funksjonsblanding i dialog med antikvariske myndigheter og med mange og krevende brukere, det er vist stor fleksibilitet i prosessen, tatt et betydelig sosialt og kulturelt ansvar, og i samarbeid med dyktige arkitekter skapt et forbilde for samspillet mellom gammel og ny bygningsmasse.

Vulkan-området ved Akerselva viser på en forbilledlig konsekvent måte hvorledes en gammel by- og bygningsstruktur kan gi et generøst bidrag til en fremtidsrettet byutvikling.

FØRINGER FOR STATENS BYMILJØPRIS 2012:

- Tema er «Nytt liv for gamle bygninger og områder», med vekt på at «mange små og store byer har klart å omskape og gi nytt liv til gamle bygninger og områder og brukt disse aktivt som ledd i sin strategi for miljøvennlig byutvikling».
- Prisen «tildeles en kommune som har en klar og målrettet strategi for gjenbruk av bygninger og områder, og som har positive resultater å vise til».

JURYENS KRITERIER

1. Strategi. Foreligger det en helhetlig, tydelig og kommunisert kommunal strategi?
2. Gjennomføring. Hva er de faktisk oppnådde resultater i forhold til ambisjoner og planer?
3. Bærekraft. Strategi og prosjekter målt i forhold til bærekraftig, miljøvennlig byutvikling.
4. Historisk kontinuitet. Hvorledes er samspillet mellom gammel og ny bebyggelse ivaretatt?
5. Estetikk. Kvalitet i restaurering og ombygging, utforming, bygging og drift av tiltakene.
6. Prosess. Prosess for planlegging og gjennomføring, samarbeid og bredde i deltakelse.

JURYEN

sivilarkitekt Peter Butenschøn (leder)
samfunnsgeograf og rådgiver i DOGA Guro Voss Gabrielsen
landskapsarkitekt og kommuneplanlegger Terje Pettersen i Moss kommune
kommuneplanlegger Kristin Gustavsen i Stavanger kommune
arkitekt Cecilia Stokkeland (sekretær)

Juryen har hatt flere møter og besøkt alle de nominerte byene.

FOTO: JAN HAUSKEN

Det er krevende å bygge noe nytt som på en vellykket måte uttrykker vår samtid og som samtidig føyer seg inn som et bidrag til den historiske byveven.

DRAMMEN KOMMUNE

Drammen kommune har stått for en radikal, konsekvent og kvalitetsbevisst strategi for byutvikling gjennom de siste 25 år. Kommunen har fokusert på elva og elvebreddene, på byaksen fra Bragernes torg over elva til Strømsø torg og satset på sentrumsområdet som handelsområde og sted for kultur og sosialt samvær.

Gammel treforedlings- og papirindustri i området Grønland/Union brygge er omdannet med ny bebyggelse med høy

kvalitet, til Papirbredden med høgskole, boliger og kultur (Union scene). Drammen kommune har vist en stor vilje til å søke løsninger på vanskelige utfordringer for bysamfunnet, og har vist at det nytter å snu en utviklingstrend gjennom en konsekvent, langsiktig og kvalitetsbevisst strategi.

FREDRIKSTAD KOMMUNE

Fredrikstad kommune har innlemmet verkstedsområdet Fredrikstad Mekaniske Verksted (FMV) i en nydefinisjon av Fredrikstad sentrumsområde. Historien

bak FMV er en sterk fortelling om den betydning en enkeltbedrift har hatt for byens befolkning, næringsliv og identitet. Da verkstedsområdet i 1998 på nytt ble samlet på lokale hender, gikk byen inn i en periode hvor området igjen har blitt premissgivende for en visjonær og ambisiøs utvikling av Fredrikstad som by.

Spesielt fine prosjekter av de konkrete gjenbruksprosjektene som er gjennomført på FMV-området nevnes: høgskoleetableringen i de gamle administrasjonsbygningene, ny fotballstadion ved bruk

FOTO: JAN HAUSKEN

Vulkan området sett fra takterrassen på Bellonahuset.

FOTO: JAN HAUSKEN

Miljøvernminister Bård Vegard Solhjell, juryleder for bymiljøprisen Peter Butenschøn og byråd for byutvikling Bård Folke Fredriksen.

FOTO: JAN HAUSKEN

Bellonahuset og Mathallen.

av de gamle verkstedhallene (kåret til Norges fineste), kulturskole og Østfold Teater samt planene for en ny fylkeskulturscene. Fredrikstad har gjennom byplanleggingen klart å sette elva i fokus slik at FMV-området inngår i et sterkt overordnet grep.

ÅLESUND KOMMUNE

Ålesund kommune var nominert på bakgrunn av det viktige arbeidet med å etablere et egnet planverktøy for bevaring og ny bruk av byens historiske jugendbebyggelse.

Samtidig med en gryende politisk bevissthet om verdien av jugendbebyggelsen, pågår en kamp for å sikre at handels- og servicenæringen i sentrum

gis tilstrekkelige og forutsigbare rammevilkår. Her synes det som at kommunen på en konstruktiv måte har vært villig til å prøve og å feile, og slik at det vist en god og tilstrekkelig pragmatisk holdning til hvordan det kan bevares og samtidig stimuleres til handelsetablering i sentrum.

Kommunen har satset på en bevisst transformasjon av de gamle kaiområdene, der byens funksjonelle opprinnelse ligger, for å bevare byens attraktivitet både for byens innbyggere og for reiselivet. Ved å gå i dialog med alle huseierne om hvordan de kan bidra til bevaring av den historiske bebyggelsen, åpner de også muligheter for hvordan ulike forretningsleietakere gjennom

bruk kan bidra til arbeidet med å bevare jugendarkitekturen. Ved å satse på Bro-sundet som byens store attraktive byrom og bevisst bygge ned et større veianlegg gjennom sentrum, synes en sterk vilje til å balansere avgjørende infrastruktur i forhold til stedets historiske kvaliteter og byens størrelse og skala.

INTERNETT

www.regjeringen.no/bymiljøprisen

KONTAKT

Magnhild Wie
e-post: mw@md.dep.no
Miljøverndepartementet

Uterom og folkehelse - eldre som urbane agenter

Bedre tilrettelegging for eldre og plassering av eldreboliger i sentrum kan bidra til å forbedre uterommene i byer og tettsteder. Dette vil også styrke den lokale sentrumsnæringen, øke kontakten på tvers av generasjoner og bedre fysisk og psykisk helse.

Våre fysiske omgivelser både i de større byene og i mindre tettsteder er blitt regulert og utformet med motorkjøretøy og funksjonsdeling som sentrale premisser. Gode urbane kvaliteter er etterspurt. Mange tettsteder og småbyer har utarmede, døde sentre med få gående. Mange har trodd at nye kjøpesentre og gratis parkeringstilbud kunne brukes som urban medisin.

Det er en utfordring å få til kjøpesentre som henvender seg fysisk og arkitektonisk til omgivelsene på en god måte. Varemagasiner som KaDeWe eller Harrolds av en europeisk og urban tradisjon er å foretrekke fremfor den amerikanske varianten. Uteromskvaliteter i en kommune er ofte omvendt proporsjonal med parkeringstilgjengelighet og størrelse på kjøpesenteret. Kvalitet på uterommene er viktig både for annen sentrumsnæring og enkeltmenneskers trivsel og opphold over tid. Flere studier viser at det er mer lønnsomt å tilrettelegge for myke trafikanter og opphold over tid enn tradisjonelle parkeringsfasiliteter for bilbrukere og varehandelen.

Sentrale retningslinjer fokuserer på fortetting i eksisterende omgivelser blant annet for å minske transportbehovet i samfunnet. Eksempler på dette er flere veiledere om fortetting og grønntstruktur fra Miljøverndepartementet og den ferske nasjonale gåstrategien fra Statens Vegvesen (omtalt i Plannytt

FOTO: JAN HAUSKEN

1/2012). Fortetting henger sammen med klimautslipp fra transportsektoren, jordvern og fornuftig arealbruk, men det også har konsekvenser for folkehelsen. Våre urbane omgivelser må derfor bli attraktive for gangtrafikk og myke trafikanter generelt. Kort gangavstand er også etterspurt på eiendomsmarkedet.

Eldrebølgen

I hele den vestlige verden opplever vi store demografiske endringer med en aldrende befolkning. Vi får flere mennesker med mye fritid og som stiller krav til gode omgivelser. Det er behov

for tilrettelegging av en aktiv hverdag og sosialisering – ikke bare sykehjemsenger, hjelpende hender og litt universell uforming. Eldrebølgen blir relevant tema i planleggingen.

Våre sykehjem er over det ganske land ofte planlagt som små holmer i et lokalsamfunn uten annen programmering enn en parkeringsplass, omsorgsservice med personal og rom for beboere. Institusjoners fellesrom og ytre omgivelser er ikke tilpasset individuelle behov. Det vises til blant annet førsteamanuensis Solveig Hauges forskning.

Noen lyspunkt er gode eksempler som tunløsnings og BOAS-bygg som ligger i et bysentrum og ikke minst planene for Ammerudhjemmet i Oslo. Her har arkitektene i Jensen & Skodvin og Kirkens Bymisjon tenkt et tilbygg til det eksisterende som har gode fellesrom og terrasser for beboere. I tillegg skal Ammerudhjemmet bli et nærmiljøsentrum og et sted folk har lyst til å dra til.

I København har institusjonsbygget Flintholm pleieboliger fått en større lokal betydning ved at førsteetasjen benyttes til helsetilbud også for andre enn beboerne. De fleste sykehjem har en mulighet til å åpne seg både fysisk og psykologisk til nærmiljøet.

I planleggingen av offentlige fysiske omgivelser bør vi i større grad tenke vertikal programmering slik at en eiendom eller flate kan brukes til flere formål. Ved å bruke vertikal regulering anerkjenner vi at rommet mellom bygningene betyr mer. Vi må være særlig presise med hva bygninger gir til omgi-

velsene, alt fra fasader som forholder seg til menneskekroppen og gateløp som har sitteplasser og god materialbruk. Videre betyr det at vi må tenke i større grad på bebyggelse som bidrar til gode omgivelser. Fordi de gode omgivelser vil bidra til bedre folkehelse.

Eldre som urbane agenter

Gode fysiske svar i denne sammenhengen er urbane steder, der du kan møte og alltid forholde deg til andre mennesker. Man kan velge å ta del og man kan velge å ikke ta del i det romlige samspillet mellom enkeltmennesker. Typiske urbane situasjoner har alltid et sosialt potensial, en toleranse og en rikdom i uttrykk som både beboere på sykehjem og «mannen i gata» har godt av. Prinsippene om universell utforming og omtentksom stedsplanlegging vil bidra til dette – selv om man ikke forholder seg til en tettbebygd sammenheng. For eksempel vil aspektene sted til å hvile og god belysning bidra til at folk kan møtes og det er et sosialt potensial i omgivelserne.

Undersøkelser fra Prognosesenteret viser at eldre vil etterspørre 51% av boligene som bygges i 2020 og det er et underskudd på boliger generelt samtidig som det bygges eneboliger mens det er leiligheter vi trenger. Vi bør derfor tilrettelegge for eldre som urbane agenter i eksisterende tett bebyggelse i Norge. Institusjoner og boliger for eldre bør bygges sentralt.

Planlegging med tanke på eldre er gode urbane agenter kan endre våre fysiske omgivelser til det beste for enkeltmennesker og for velferdsstaten.

KONTAKT

Harald Brynlund-Lima

e-post: harald.brynlund-lima@sandnes.kommune.no

arealplanlegger i Sandnes kommune

Geointegrasjon gir bedre dataflyt

Geointegrasjon er en ny standard som skal forbedre utveksling av data og stedfestet informasjon mellom kommunale datasystemer noe som vil gi en mer effektiv kommunal forvaltning. Utvikling av standarden som har vært et omfattende samarbeid ble vedtatt i januar.

Etter hvert som den nye standarden tas i bruk vil de forskjellige kommunale tjenestene enklere kunne hente ut informasjon fra hverandres fagsystemer. Den nye standarden, geointegrasjonsstandard (GI-standard) vil føre til mindre dobbeltlagring og dobbel registrering av informasjon og dokumenter. Standarden er utviklet av Statens kartverk, KS og kommunesektoren i samarbeid med ledende systemleverandører.

Mindre dobbeltarbeid

Standarden knytter informasjon fra matrikkelen, Norges offisielle eiendomsadresse- og bygningsregister, tettere sammen med kommunenes tekniske fagsystemer. Det er utviklet et nytt grensesnitt mot matrikkelen som gjør at systemleverandørene kan tilby direkte innsyn og nedhenting av informasjon fra matrikkelen i sakssystemet. Dette grensesnittet skal være stabilt over tid slik at tilgangen ikke endres ved lansering av nye versjoner av matrikkelen.

En saksbehandler som skal behandle en byggesøknad vil derfor enkelt kunne finne informasjon om planer og annen relevant informasjon om eiendommen, uavhengig av hvor det er lagret.

Leverandøruavhengig

Lanseringen av GI-standard betyr at leverandørene nå kan lage løsninger mot godt definerte og stabile grensesnitt. Dette gir kommunene større fleksibilitet. Man kan velge det beste fra ulike leverandører, eller man kan skifte leverandør

Geointegrasjonsstandarder gjør det lettere å utveksle data mellom kommunene og forenkler hverdagen for saksbehandlerne.

Deltagere i prosjektet

- Norkart Geoservice
- Norconsult
- Informasjonssystemer
- Geodata
- Geomatikk
- Powel
- Software Innovation
- Ergo Group/Gecko
- EDB
- Acos
- Åtte kommuner
- E-bygg
- Kommunenes Sentralforbund (KS)
- Statens kartverk
- Riksarkivet

Det er opprettet en egen nettside for Geointegrasjon.
www.geointegrasjon.no

med en garanti for at integrasjonsløsninger fortsatt vil fungere. Videre vil realiseringen av GI-standarden medføre mindre dobbeltlagring og dobbeltregistrering av informasjon og dokumenter.

Nye produktmuligheter

Standarden ble vedtatt 31. januar 2012. Allerede nå er flere av leverandørene i gang med å utvikle nye produkter. Dette er produkter som utnytter mulighetene for å hente og vise informasjon fra ulike fagsystemer. GI-standarden omfatter mange fagområder, og saksbehandlerne vil kunne få en forbedret hverdag, ved at det er etablert løsninger som bidrar til å unngå parallelle arkivløsninger. Fagsystemene kan etter hvert nå jobbe direkte mot kommunens hovedarkiv.

Et omfattende samarbeidsprosjekt

Statens kartverk har ledet prosjektet i nært samarbeid med kommunesektoren, ti ledende systemleverandører innen geografiske informasjons-, saks- og arkivsystemer, samt Riksarkivet.

Standarden bygger videre på sentrale prinsipper og resultater fra andre standardiserings-prosjekter/initiativer som FAKS (Felles arkitektur for kommunal sektor), BKXML/OIO, NOARK, SERES, KS resultat XML, Geolok 2, SOSI, ISO TC211 og DIFs arkitekturprinsipper.

Leverandørene har gjort en betydelig innsats i prosjektet. De har stilt sine beste fagfolk til disposisjon for å beskrive den nye standarden og produsere ferdige komponenter som kan implementeres i løsningene.

Leverandørene har også hatt en viktig rolle i prosjektet med å forbedre arbeidsprosesser. Dette er gjort gjennom samarbeid mellom ulike leverandører og senere i samarbeid med kommunene. Alle aktører har sluttet lojalt opp om det omfattende testarbeidet som skal sikre at løsningene fungerer.

Vedlikehold av standarden

Utviklingen av GI-standarden er koordinert med arbeidet som nå foregår rundt datamodellen i planregisteret. Gjennom denne samhandlingen og tjenester i Noark, kan brukerne glede seg over at GI-prosjektet har bidratt til god samordning av et omfattende nasjonalt standardiseringsarbeid.

Det videre arbeidet med vedlikehold og videreutvikling av standarden overføres i disse dager til Statens kartverk ved avdeling for strategisk og teknologisk utvikling.

Eget nettsted

Prosjektet har opprettet et eget nettsted. Her ligger det blant annet mye informasjon om prosjektet, standarden, testarbeidet og de ulike arbeidsgruppene som har vært i sving. Adressen er: www.geointegrasjon.no.

KONTAKT

Jon Arne Trollvik
 e-post: jon-arne.trollvik@statkart.no
 Kartverket

Mari Olea Lie
 e-post: mol@md.dep.no
 Miljøverndepartementet

Gode erfaringer med GI-standarden i Hamar

Hamar kommune har allerede gode erfaringer med bruk av GI-standarden. I januar ble det satt opp kommunikasjon mellom oppmålingssystemet og saks- og arkivsystemet. Kommunen har allerede registrert at det gjør hverdagen enklere og sparer arbeid for saksbehandlerne. Hamar kommune var et av «fyrtårnene» i GI-prosjektet.

– Vi stilte klare krav til utvikling av GI-standarden, sier Reidar Sætveit, avdelingssjef for byggesak og oppmåling.

– Ett av dem var at vi bare skulle lagre dokumenter på ett sted, i kommunens offisielle saks- og arkivsystem. Dette for å kunne finne alle dokumenter på ett sted, og være sikker på at det var den gjeldende versjonen av dokumentet vi fikk tilgang til.

Hamar kommune ønsket å teste ut GI-standarden innen tre arbeidsområder:

- Planforvaltning og behandling av arealplaner og dokumenter knyttet til dette etter plan- og bygningsloven
- Gjennomføring av oppmålingsforretninger etter matrikkelloven
- I forbindelse med arbeidet med eiendomsskatt

– I prosjektet testet vi ut om utveksling av dokumenter mellom plansystemet, oppmålingssystemet og eiendomsskattesystemet fungerte mot saks- og arkivsystemet, og ble positivt overrasket, sier Sætveit. – Men vi hadde samtidig en del tilbakemeldinger til prosjektledelsen.

Testing av funksjonalitet

– I januar 2012 fikk vi satt opp kommunikasjon mellom oppmålingssystemet og saks- og arkivsystemet i vårt produksjonsmiljø, slik at vi fikk testet funksjonalitet med henting av saksnummer og journalposter fra saks- og arkivsystemet, forteller Sætveit videre.

FOTO: INGSE KLERNØEN, HAMAR KOMMUNE

Bruk av GI-standarden har gjort hverdagen enklere for våre saksbehandlere, sier Reidar Sætveit, avdelingssjef for byggesak og oppmåling i Hamar kommune

– Alle saksbehandlere som jobber med saker etter matrikkelloven har testet at henting og lagring av dokumenter mellom de to systemene fungerer. Dette er svært arbeidsbesparende og gjør at vi får arkivert alle saksdokumenter på en forskriftsmessig måte. Vi kan slutte å lage saksmapper og bruke tradisjonelle arkivskuffer når kommunen vedtar å være heldigital, og vi ikke lenger ha krav om å arkivere papirversjoner av dokumentene, sier han.

Arealplaner

Når det gjelder bruk av GI-standarden i planforvaltning og behandling av arealplaner, fungerer ikke dette slik det skal i dag mot vår produksjonsversjon av saks- og arkivsystemet. Så snart kommunen har fått installert en nyere versjon av systemet, vil den ta i bruk systemene Planinnsyn og Plandialog med en link til kommunens formelle arkivsystem og hente dokumentene direkte derfra. Dermed kan innbyggerne og andre interesserte få innsyn i doku-

menter og hvilken fase en arealplansak befinner seg i.

– Situasjonen i dag er at alle dokumenter som produseres i saks- og arkivsystemet må kopieres og legges tilgjengelig i en katalogstruktur for å bli tilgjengelige i plansystemet, sier Sætveit.

Store arbeidsbesparelser

– Bruken av GI-standarden i arbeidet med eiendomsskatt har vi bare testet ut i prosjektperioden - ikke i vanlige arbeidsprosesser, sier Sætveit.

– Men erfaringene så langt viser at vi også her og på andre saksområder vil få stor gevinst.

KONTAKT

Reidar Sætveit
e-post: postmottak@hamar.kommune.no
 Avdelingssjef for byggesak og oppmåling
 Hamar kommune

Jon Arne Trollvik
e-post: jon-arne.trollvik@statkart.no
 Kartverket

Plankartet

- Nytt om SOSI, tegneregler og planregister for 2012

Proessen rundt SOSI-standardisering og omsetting av plan- og bygningsloven til digitale plankart videreføres med nødvendige oppdateringer en gang i året. Nye behov i forbindelse med planregisteret har også fått sin løsning.

Begrepsavklaring

Det er ikke alltid lett å skjønne hva begrepene arealformål, hensynssone, SOSI, tegneregler og NPAD står for. Hvordan de henger sammen kan være enda vanskeligere å forstå.

Arealformål og hensynssoner er opplistet i plan- og bygningsloven. Formålene og hensynssonene er utdypet nærmere i to vedlegg i kart- og planforskriften. Rammene som loven og forskriften setter for arealdisponeringen kan kun endres ved å endre loven eller forskriften.

SOSI (samordnet opplegg for stadfestet informasjon) er en nasjonal standard innen en rekke fagområder, også plan. SOSI gjør det mulig å lage datamodeller som gjør at datasettene kan brukes

uavhengig av programvare og utveksles med hverandre. Dette gjør det for eksempel mulig å ta i bruk dataene uavhengig av når og hvor de ble produsert. Datamodellene blir utarbeidet ved å bruke et kodesystem som gjerne blir omtalt som SOSI-koder. Plan har sine egne SOSI-koder, samt brukerkoder fra en generell kodekatalog. SOSI-koder er gjengitt i en datamodell som representerer arealformål og hensynssoner digitalt. Nærmere informasjon om SOSI, og arbeidet med standarden finnes på Kartverkets hjemmeside.

Nasjonal produktspesifikasjon for arealplan og digitalt planregister (NPAD) inneholder en komplett liste som beskriver et datasett. NPAD er med andre ord en fullstendig liste som beskriver hvordan

en digital arealplan og et planregister skal lages i henhold til SOSI-standard. NPAD del 2 inneholder en fullstendig liste over hvordan en arealplan skal tegnes grafisk.

Tegnereglene er således en grafisk representasjon av arealformålene, hensynssonene og andre elementer som skal vises i en arealplan.

Nytt i SOSI Plan 4.5

SPR strandsone
Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen har fått egne kodeverdier for hver av de tre kategoriene retningslinjen deler strandsonen inn i: NpGenerellRestriksjon med henholdsvis klasse 1, 2 og

3. Klasse 1 gjelder for kystkommunene i Oslofjordregionen, klasse 2 gjelder for andre områder der presset på arealene er stort, og klasse 3 gjelder for områder med mindre press på arealene.

Skipsled til farled

Definisjonen av den juridiske linja 1161 (skipsled) i kommuneplan er skiftet ut med farled. Skipsled er ikke et formål i henhold til pbl., men brukes i en del veiledningsmaterieell. Loven selv bruker begrepet farleder. Av samme grunn oppheves reguleringformålskoden 6210 skipsled.

Akvakultur med landanlegg

Videre er definisjonen av kode 6420 endret fra Akvakulturanlegg i sjø og vassdrag med tilhørende strandsone til Akvakulturanlegg i sjø og vassdrag med tilhørende landanlegg. Endringen gjør at kode 6420 blir i samsvar med ordlyden i vedlegg I til kart- og planforskriften. Rettingen av feilen gjør at blant annet NPAD del 2 også blir endret.

Generelle kodelister for hensynssoner I SOSI Plan har det vært en del generelle kodelister for hensynssoner. Slike generelle kodelister har vært ment som en slags overskrifter. Bruk av disse generelle kodene fører til at det blir vanskelig å ta ut konkret informasjon fra de digitale planregistrene om hensyn som skal tas i et bestemt areal. Fjerningen av disse kodene krever imidlertid at både forskriftens vedlegg II og NPAD også må endres.

Hvordan påvirke endringer i SOSI plan?

Miljøverndepartementet og Kartverket får en del henvendelser med ønske om endringer i SOSI-kodene. Arbeidet med SOSI-standarden har siden 1994 vært organisert gjennom frivillig deltagelse i arbeidsgrupper, med avgjørelser basert på konsensusprinsippet. Alle kan delta i arbeidet. Deltakere må ikke være aktiv på møter osv., men være deltaker for å få informasjon om hva som skjer, og ikke minst påvirke innholdet i standarden. Påmelding til arbeidsgruppe 9 (Ag 9) kan

sendes til gerd.mardal@kartverket.no. Påmeldte vil motta møteinnkallinger og referater fra arbeidsgruppen via e-post. Feil, mangler og behov for andre endringer i SOSI-standarden kan sendes arbeidsgruppen. Nærmere opplysninger finnes på www.kartverket.no/nor/SOSI/Arbeidsgrupper

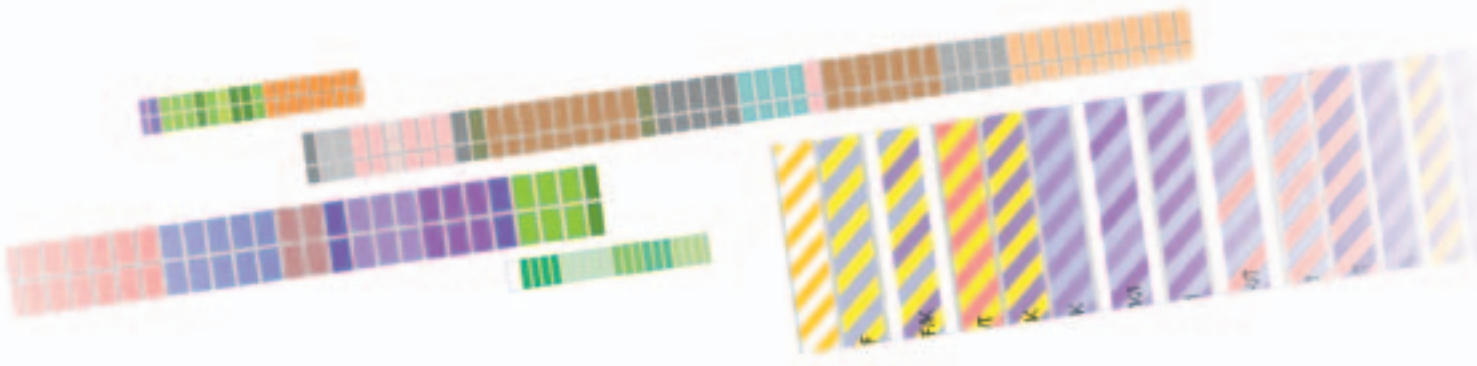
INTERNETT

- www.statkart.no/nor/sosi/
- www.regjeringen.no/kartforskriften

KONTAKT

Hilde Johansen Bakken
e-post: hilde-johansen.bakken@md.dep.no
 md.dep.no
 Miljøverndepartementet

Ida Rørbye
e-post: rorida@statkart.no
 Kartverket

PLANREGISTER ENDRINGER I FORHOLD TIL GJELDENDE VERSJON (01.03.2011)

- Endringene er først og fremst gjort for å harmonisere planregistermodellen med geointegrasjonsgrensesnittet.
- Hovedgrepet er at «Planbehandling» langt på vei har erstattet «Planfaser», det skilles klarere mellom håndtering av planen i prosessen frem til gjeldende plan, og det som skjer med planen etter den er trådt i kraft.
- Utvidet bruk av kodelister skal gjøre modellen mer robust i forhold til endringer.
- Det er avklart hvordan dokumenttypen «bestemmelser» skal fremstå i planregisteret.
- Det er utdypet hvordan statlige reguleringsplaner skal forvaltes i digitale planregistre
- Modellen er rendyrket som konseptuell modell, og beskriver ikke lenger funksjoner, kun datatyper og relasjoner/assosiasjoner

FØLGENDE GENERELLE KODER FOR HENSYNSSONER BLIR BORTE:

- 100 (sikringsone)
- 200 (støysone)
- 300 (faresone)
- 400 (infrastruktursoner)
- 500 (sone med angitte særlige hensyn)
- 700 (båndlegging)
- 800 (gjennomføringssone)
- 900 (videreføring av reguleringsplan).

SePlan

- gir innsyn i kommunale plandata

Kartverket utvikler nå en klient, SePlan, for innsyn i plandata fra kommunene.

SePlan skal være en enkel nasjonal innsynsløsning over arealplaner for partene i Norge digitalt, og en støtte til kommunene. Løsningen henter informasjon i det landsdekkende datasettet over planområder for å kunne knytte seg opp mot de originale og fullstendige plandataene som ligger hos kommunen.

KONTAKT

Jon Anders Bordal
 e-post: jon-anders.bordal@kartverket.no
kartverket.no
 Kartverket

Mari Olea Lie
 e-post: mol@md.dep.no
 Miljøverndepartementet

MÅLSETTINGEN MED SEPLAN

- Bidra til at plandata blir mer synlige og tilgjengelige i vår felles nasjonale infrastruktur for geografisk informasjon (Norge digitalt).
- Bidra til at Norge digitalt partene får en fullstendig oversikt over arealplaner via en felles katalogtjeneste, med koblinger direkte mot originale forvaltningssystemer i kommunene.
- Tilby innsyn for Norge digitalt partene i planinformasjon for kommuner som ikke har egen innsynsløsning i sitt planregister (løsning for alle kommuner).
- Teste ulike tjenester fra kommunale planregistre.
- Synliggjøring og praktisk testing av teknologi fra GeoIntegrasjonsprosjektet (GI- tjenester, www.geointegrasjon.no/).
- Teste systemleverandørenes implementering av GI-tjenestene.
- Bidra til at det blir utviklet fellesløsninger (IT-komponenter) som andre applikasjoner og systemer kan bruke (f.eks. indekserte søk, statistikk, ulike informasjons- og prosesseringstjenester).
- Bidra til at Norge digitalt partene ser nytten av oppdatert og fullstendig planinformasjon og inspireres til å støtte etableringsprosjekter.

GeoSynkronisering

- muliggjør synkronisering på tvers av systemer

GeoSynkronisering er et prosjekt for å utvikle spesifikasjoner for grensesnitt som muliggjør synkronisering av databaser med geografisk datainnhold på tvers av plattformer og systemløsninger. Prosjektet er ledet av Kartverket og blir utviklet av systemleverandører og Norge digitalt parter (deltakende virksomheter).

Prosjektet skal utvikle og teste plattform- og systemuavhengige teknologier for synkronisering (replikering) mellom lokale forvaltningssystemer (originalbaser) og ulike kopibaser (abonnement). Arbeidet fokuserer på harmonisering av data og tjenester, uttesting av endringsloggjeneste samt synliggjøre behov for felleskomponenter i vår felles infrastruktur for geografisk informasjon. Prosjektsatsningen fokuserer på flere teknologier og metoder som vil kunne være viktige i arbeidet med videreutvikling av en nasjonal infrastruktur for geografisk informasjon. GeoSynkronisering skal bygge på videre på resultater fra nasjonale og internasjonale standardiseringsarbeid.

Det bør utvikles gode teknologiske løsninger mot kommunale forvaltnings- og databasesystemer og at det bør utvikles organisatoriske tilpasninger og eierskap til løsningene innenfor kommunesektoren. Det planlegges praktisk implementering og uttesting på ulike datasett i flere pilotområder. Innenfor planområdet er det ønskelig å få testet ut teknologier og grensesnitt fra prosjektet til synkronisering av kommunale planregistre mot en felles oppdatert nasjonal plandatabase.

Arbeidet med GeoSynkronisering vil bidra til at det blir utviklet viktige, og etterspurte metoder og teknologier. Dette sett i forhold til vår felles nasjonale infrastruktur for geografisk informasjon. Gjennom den planlagte prosjektsatsningen blir det etablert ulike nettverk og samhandlingsarenaer som vil være av stor betydning for det videre arbeidet innenfor Norge digitalt samarbeidet.

Følgende firmaer deltar i prosjektet: Geodata AS, Geomatikk IKT, Norconsult, Norkart Geoservice, Powel AS og Arki-tektum.

INTERNETT

www.geosynkronisering.no

KONTAKT

Jon Anders Bordal
e-post: jon-anders.bordal@kartverket.no
kartverket.no
Kartverket

Mari Olea Lie
e-post: mol@md.dep.no
Miljøverndepartementet

KOSTRA-en del av kunnskapsgrunnlaget

Statistikk fra KOmmune STat RApportering (KOSTRA) er en del av kunnskapsgrunnlaget i planleggingen. Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserer statistikk for en rekke aktuelle temaer i areal- og samfunnsplanlegging, og flere kommuner og fylkeskommuner utarbeider i tillegg eget materiale.

Informasjonen fra KOSTRA danner grunnlag for analyse, planlegging og styring og gjør det mulig å vurdere om nasjonale mål oppnås. Både kommunale og nasjonale myndigheter bruker KOSTRA. KOSTRA startet opp i 1995 for å få enhetlig rapportering gjennom en kanal. I 2001 ble ordningen obligatorisk for alle kommuner.

Kommunene rapporterer hvert år elektronisk inn til SSB. Byrådet publiserer ureviderte tall for kommunen 15. mars, og reviderte tall 15. juni. Informasjonen i KOSTRA baserer seg i tillegg på data fra en rekke andre kilder i og utenfor SSB, som for eksempel data fra Matrikelen og folkeregisteret.

Faktaark med nøkkeltall

SSB lager faktaark med nøkkeltall som presenterer sammenstilte data, innrapporterte og data fra registre. På nettsidene til KOSTRA kan man se nærmere på tall for en kommune, sammenlikne med andre kommuner, gjennomsnittet for landet eller se på landstall. I tillegg til faktaark og nøkkeltall er også grunnlagsdata tilgjengelig i Statistikkbanken slik at det går an å gjøre egne sammenstillinger.

SSB publiserer hvert år artikler om en rekke temaer som er relevant for areal- og samfunnsplanlegging. Eksempler på dette er *Status for arealer i strandsonen* og *Fysisk planlegging i kommu-*

ner og fylkeskommuner. I artiklene er det også lenker til ferdige tabeller. Statistikkmateriale på ssb.no er tilgjengelig for alle og er til fri bruk.

KOSTRA som system er nå vel etablert og for mange nøkkeltall finnes det historikk for flere år tilbake, noe som gjør det mulig å følge utviklingen over tid. Det blir mulig å synliggjøre og analysere trender i areal- og ressursbruk og kommuner og andre planmyndigheter får et sammenlikningsgrunnlag.

Kvalitet

Innrappingen av data fra kommunene er avgjørende for kvaliteten på kunnskapen vi kan få fra KOSTRA. Før publiseringen av endelige tall 15. juni kan kommunene rette feil og mangler i sine data, og SSB kontrollerer og reviderer datamaterialet.

Media bruker ofte tall fra KOSTRA i nyheter og artikler, og på SSBs nettsider er det en oversikt over aktuelle medieklipp. For at nyheter og debatter i media skal kunne basere seg på riktige fakta er det viktig at informasjonen i KOSTRA er best mulig.

Kommunene benytter informasjon fra KOSTRA til å se på status og utvikling i egen kommune, sammenlikne seg med andre kommuner og landsgjennomsnittet. Miljøverndepartementet benyt-

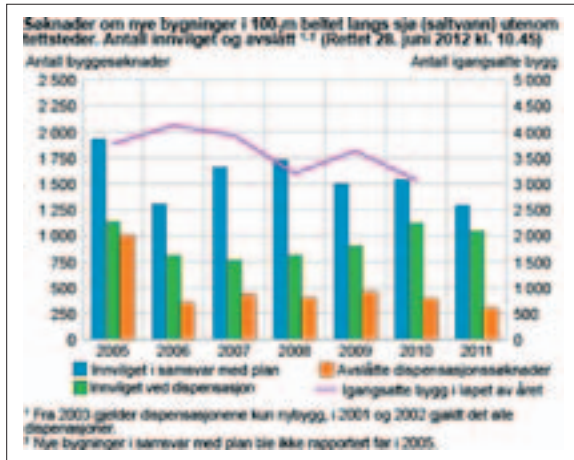
ter informasjon fra KOSTRA som del av kunnskapsgrunnlaget for å vurdere om nasjonale mål oppnås og om planlegging skjer innenfor rammen av nasjonal politikk. Planlegging er et redskap for bærekraftig samfunnsutvikling og areal- og ressursforvaltning, og kunnskap fra KOSTRA gjør det mulig å se status og utviklingen over tid.

Gjennom KOSTRA får Miljøverndepartementet for eksempel kunnskap om planaktivitet, saksbehandlingstid, bruk av innsigelsesordningen og dispensasjonspraksis, noe som har vært nyttig blant annet i arbeidet med ny plan- og bygningslov og nye retningslinjer i strandsonen.

Landbruks- og matdepartementet bruker tall innrapportert fra kommunen i KOSTRA for å følge utviklingen i omdisponering av dyrka og dyrkbar jord.

Eksempel – strandsonen

Innrappingen av data fra kommunene er avgjørende for kvaliteten på strandsonestatistikken. Oversikt over antall tillatelser til nye bygg i strandsonen langs sjø (100-meters-beltet langs saltvann) utenom byer og tettsteder, bygger på rapportering i KOSTRA fra kystkommunene. Det rapporteres årlig hvor mange nye bygg det er gitt tillatelse til å bygge i strandsonen innen rapporteringsåret. Tillatelsene deles inn i to kate-

Kilde: SSB

gorier; bygging i områder med godkjent plan og bygging etter innvilget søknad om dispensasjon. God statistikk om utviklingen i strandsonen er viktig for å kunne drive en kunnskapsbasert forvaltning både i kommunene og nasjonalt.

De siste årene er det gjort en betydelig innsats for å få bedre statistikk om strandsonen og SSB publiserer nå en pakke med oppdatert strandsonestatistikk årlig.

Kurs i bruk av KOSTRA

KOSTRA er etter hvert blitt et viktig redskap for kommuner og nasjonale myndigheter. Informasjonsmengden er omfattende og det kan være vanskelig å få oversikt. SSB tilbyr derfor med jevne mellomrom praktiske kurs i bruk av KOSTRA. Her kan man lære effektive og smarte løsninger for å hente fram tallene man trenger, hvordan sammenlikne med andre kommuner og hvilke tall som finnes i SSBs øvrige databaser.

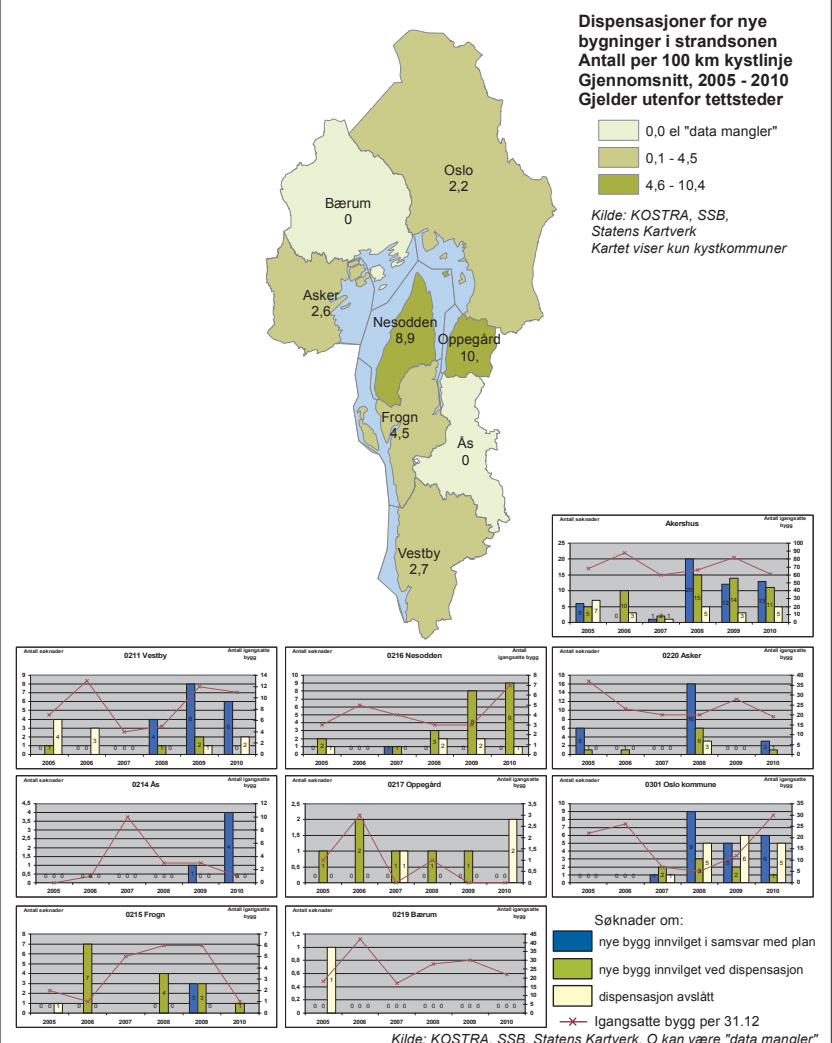
INTERNETT

- KOSTRA (SSB): www.ssb.no/kostra/
- Arealstatistikk (SSB): www.ssb.no/areal/
- Arealstatistikk (MD): www.regjeringen.no/arealstatistikk

KONTAKT

Mari Olea Lie
e-post: mol@md.dep.no
Miljøverndepartementet

Tillatelser til nye bygg i 100-metersbeltet langs sjø, perioden 2005 - 2010, Akershus og Oslo

Kultur- og naturreise – stedfestet formidling via mobilen

Kultur- og naturreise er et toårig pilotprosjekt som skal gi informasjon, fakta og opplevelser på telefon eller nettbrett om stedet der du er. Prosjektet er et samarbeid mellom Riksantikvaren, Direktoratet for naturforvaltning, Kartverket og Kulturrådet. I tillegg har prosjektet samarbeidspartnere i kommuner, fylker, museer, arkiv og i frivillig sektor. Målet med prosjektet er å etablere tjenester i tre testområder for utprøving av problemstillinger knyttet til stedfestet formidling via mobiltelefoner. Pilotprosjektet skal munne ut i en anbefaling til partnerne om hvordan en mulig landsdekkende satsning kan organiseres og gjennomføres.

Statsrådene Erik Solheim og Anniken Huitfeldt markerte oppstarten av prosjektet med en vandring langs Akerselva 1. september 2011. Ved hjelp av QR-koder og punkt i digitale kart kunne 35 informasjonspunkter om natur, kunst, byutvikling, industrihistorie, miljøutfordringer og levevilkår oppleves som lyd, video, tekst og bilder på mobiltelefonen. Dette ga en forsmak på hva prosjektet kunne resultere i.

Kultur- og naturreise skal i 2012 og 2013 undersøke hvordan en via mobil-

telefon og nettbrett skal kunne gi tilgang til informasjon som i dag ikke er lett tilgjengelig. Målet er å synliggjøre informasjon knyttet til et landskap. Kanskje er det lokale fortellinger og lokal-kunnskap, eller det kan være fakta og informasjon i store nasjonale databaser over kulturminner, natur, museums-gjenstander eller arkivmateriale. I prosjektet ønsker en med andre ord å se hva som skal til for å løfte fram disse kildene, knytte dem til det fysiske stedet de hører til og gjøre innholdet tilgjengelig på stedet der du er.

En hovedoppgave for prosjektet er å finne måter å tilrettelegge data fra nasjonale fellestjenester og institusjoner for mobile og stedsbaserte tjenester. Sentrale utfordringer er knyttet til struktur, kvalitet på innhold, rettigheter og relevans. Mange av basene er opprettet for andre formål enn formidling til publikum. I prosjektet vil en derfor vurdere hvilket innhold som kan videreformidles slik det foreligger per i dag, og om og eventuelt hvilke tilpasninger som bør gjøres. I tillegg skal det samles inn og skapes nytt innhold. Det er viktig for

FORPROSJEKTET KULTUR- OG NATURREISE SKAL

1. Kartlegge det teknologiske landskapet, trender, aktører og gi råd om teknologisk strategi. En skal trekke på erfaringer fra tilsvarende prosjekter nasjonalt og internasjonalt.
2. Kartlegge brukerbehov for stedfestet mobil formidling generelt og for de tre testområdene spesielt.
3. Kartlegge eksisterende innhold som er relevant for mobil formidling i de tre områdene. Er det mest interesse for bearbeidet innhold eller for tilgjengeliggjøring av fagdata slik de foreligger i databasene?
4. Få opp tjenester som tester ulike problemstillinger knyttet til brukerkrav og formidlingsgrep.

kulturognaturreise.no

FOTO: KULTUR- OG NATURREISE

Hva skjuler seg bak QR-koden?

å prøve ut ulike formidlingsgrep rettet mot forskjellige målgrupper og brukersituasjoner i de tre utvalgte testområdene. Det kan være familier på tur, en bilturist eller en togreisende. Tjenestene som etableres skal ta utgangspunkt i brukerens posisjon, og brukeren skal kunne tilpasse omfang, tema og form på innholdet til sine behov. Informasjonen skal filtreres og legges til rette både tematisk og geografisk, slik at en kan velge bort og avgrense etter eget ønske.

Akerselva, Bø- Sauherad og Dovre som testområder

Det er valgt ut tre piloter eller testområder for forprosjektet. Det er i testområdene en skal gjøre de erfaringene som skal ligge til grunn for en samlet sluttrapport i 2013. Og det er der tjenestene som etableres skal prøves ut. Samlet sett dekker pilotene/testområdene prosjektets målsetninger for utprøving av fagstoff og bearbeidet innhold i mobile tjenester rettet mot ulike brukersituasjoner. Mange av oppgavene og utfordringene i de tre områ-

dene er felles, men den enkelte pilot har også noen særskilte oppgaver og utfordringer. Pilotene er valgt ut fordi de utfyller hverandre med hensyn til målgrupper og utfordringer knyttet til innhold, teknologi, samarbeid med mere.

Akerselvapiloten er i første rekke institusjonenes pilot. Museer, arkiv og andre institusjoner i Oslo har mye kunnskap som kan gjøres tilgjengelig og formidles gjennom en mobil løsning. I tillegg forvalter institusjonene omfattende databaser og registre med relevant innhold. Piloten vil ha spesielle tekniske utfordringer fordi aktuelt datagrunnlag sannsynligvis vil være svært omfattende. En særlig utfordring i piloten er å utvikle gode funksjoner for utvalg og filtrering av innhold, avhengig av hva brukeren er interessert i. Dette forutsetter gode løsninger for søking, utvalg, fordyping og tilbakemeldinger. Kartfesting og kartpresentasjon kan bli en utfordring fordi antall informasjonspunkter er omfattende. Akerselvapiloten vil ha et særskilt søkelys på brukerinvolvering i tjenestene.

Bø- og Sauheradpiloten har hovedfokus på digital formidling av kultur- og naturminner i Bø og Sauherad kommune. Lokalt innhold er sentralt og samarbeid med lokale krefter står i fokus. Bø- og Sauherad piloten bygger på kartleggings- og registreringsarbeidet som ble gjennomført i disse to kommunene i utprøvingen av håndboka for registrering av kulturminner lokalt. Det finnes et bredt utvalg av registrerte kulturminner og en engasjert gruppe av frivillige. Bø- og Sauherad piloten skal ha hovedfokus på produksjon av innhold til fire områder og en biltur basert på kartlegging av registreringer og prioriteringer i forprosjektet. Det skal etableres tjenester for digital formidling med påfølgende brukertester for å analysere brukerbehov og målgrupper opp mot innhold. I denne piloten vil en ha hovedfokus på bearbeidet og spesielt tilrettelagt innhold.

Dovrepiloten ønsker å vekke interesse for kultur, natur og miljø hos en målgruppe som primært kanskje er i området for naturopplevelser. I tillegg til å formidle bearbeidet innhold vil en i denne

FOTO: MARIANNE GJØRV

Perlemor fra elvemusling på halsen til Hardingfele.

piloten legge særlig vekt på å trekke fagdata ut fra partnernes databaser. En sentral oppgave i piloten er testing av tjenestene som skal utvikles. Tilbakemeldingene fra brukerne vil være av stor betydning for det videre arbeidet hos partnerne med tilrettelegging av egne baser for tilgjengeliggjøring av data. En særlig utfordring for Dovrepiloten er knyttet til mobil dekningsgrad. I flere av de geografiske områdene det skal etableres tjenester vil det være ingen eller dårlig dekning. Dette fordrer gode løsninger for opplastning av innhold.

Tilgang, formidling og gjenbruk

Kultur- og naturreise er ikke først og fremst et teknologiutviklingsprosjekt, men et prosjekt som handler om å løfte fram og tilpasse innhold fra offentlige databaser og andre kilder til visning i mobile tjenester. Og det er et viktig poeng at dette innholdet også skal kunne gjøres tilgjengelig i eksisterende tjenester som Wikipedia, og at innholdet skal kunne viderebrukes av andre som ønsker å bruke det til egne formål eller etablere egne tjenester.

Prosjektet bruker sosiale medier aktivt til å dele og hente inn kunnskap og erfaringer. Alle er velkomne til å delta i diskusjonene eller ta opp problemstillinger på bloggen www.kulturonaturreise.no, på Twitter @knreise eller Facebook.com/KNreise.

KONTAKT

Siri Slettvag prosjektleder

e-post: siri.slettvag@kulturrad.no

Internett: www.kulturognaturreise.no

Norsk kulturråd

Hva bør skje med verktøyene som ble utviklet i «Livskraftige kommuner»?

Det 5-årige samarbeidsprogrammet mellom KS og Miljøverndepartementet, «Livskraftige kommuner» (LK-programmet) ble avsluttet sommeren 2011. Verktøyene som ble utviklet er fortsatt i bruk. Miljøverndepartementet har overtatt eierskapet for kommunemalen for lokal miljøstatus og KS vil videreføre statistikkverktøyet. Miljøverndepartementet har bedt utvalgte kommuner, fylkeskommuner, fylkesmenn og etater om råd i vurderingen av kommunemalens framtid.

I forbindelse med avslutningen av LK-programmet frasa KS seg systemeieransvaret for portalen www.livskraftigekommuner.no og Miljøverndepartementet overtok eierskapet. Kommunemalen er videreført med et minimum av ressurser og innsats. KS skal videreføre statistikkverktøyet på sin plattform www.bedrekommune.no.

MD har bedt utvalgte kommuner, fylkesmenn og andre berørte om råd:

- Har kommunene behov for et eget verktøy og en portal for å formidle lokal miljøinformasjon på nett?

- Hvilken instans bør i så fall ha eieransvaret?
- Hvilke utfordringer sees knyttet til det lokale nivået, og hvordan bør det organiseres mest mulig hensiktsmessig?

Konklusjon: rendyrk miljøstatus

En konsulentrapport basert på innspill fra arbeidsseminar og regionale miljøstatussamlinger, anbefaler at kommunemalen for lokal miljøinformasjon videreføres og endrer navn til «Miljøstatus i kommunen». Kommunemalen bør inngå som en del av «Miljøstatus i

Norge» og «Miljøstatus i fylkene». Det anbefales å legge forvaltningsansvaret til Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) samt at fylkesmennene bør påta seg en rolle som koordinator.

Hovedtrekk fra innspillene

En begrenset høringsrunde ble gjennomført i vår. Mange mener det er svært viktig at MD og staten nå tar grep om lokal miljøstatus. Mange er også enig i at Klif får forvaltningsansvar og systemeierskap samt at det regionale nivået med fylkesmennene får et faglig koordineringsansvar. Dette vil imidlertid

kreve ressurser. Samtidig understrekes det at det er behov for ytterligere samordning på både direktoratsnivå for «Miljøstatus i Norge» og på regionalt nivå for «Miljøstatus i fylkene».

- Trondheim kommune mener at kommunene bør ha et informasjonsverktøy som oppfyller miljøinformasjonslovens krav om offentlig tilgjengelig miljøinformasjon, og som oppfyller innbyggernes behov for miljøkunnskap og medvirkning.
- Flere kommuner understreker at det ikke bør etableres flere prosjektbaserte portaler av typen «Livskraftige kommuner», men at man bør rendyrke en felles nasjonal miljøinformasjonsportal med oversiktlige lenker til fylkes- og kommunenivå. Samordningen må nå skje på kommunens premisser er et ønske som går igjen. Flere instanser etterlyser langsiktighet, og peker på at kommunene oversvømmes av ulike nasjonale fagportaler som både sloss om plass og ressurser.
- Fredrikstad kommune sier tydelig – når en tar i bruk andre nettsteder enn vårt eget vil det være når disse tilbyr noe mer enn en greier selv. Videre mener Fredrikstad kommune at tiden nå er inne til å rendyrke miljøinformasjon. Blander man for mange tema og gode intensjoner i samme løsning, risikerer man at ansvaret for løsningen faller mellom flere stoler, og arbeidet med innsalg, publisering og vedlikehold kan få for høy terskel.
- Lier kommune har en tredje vinkling, og peker blant annet på kommunenes kapasitetsproblematikk. Dersom kommunemalen kobles mot kommunal planstrategi vil kommunene få flere

personer å spille på enn den miljøansvarlige alene, og man sikrer minimum rullering hvert fjerde år.

- Råde kommune tar informasjonsperspektivet med seg i sitt svar og sier at miljørådgiveren kan mye om sine fagområder, men mindre om informasjon og kommunikasjon. Slike verktøy bør derfor inn i kommunenes ordinære informasjonsverktøy og struktur.
- Andre savner problematisering knyttet til om kommunene egentlig har behov for slike verktøy. Hva er kommunenes behov? Noen mener at tiden er overmoden for å vekke til live miljøinformasjonsloven. En slik kampanje vil kunne brukes for å stille krav til kommunene.

Hva gjør vi videre?

MD har ikke tatt noen formell beslutning ennå og samtalen og diskusjonene vil

fortsette over sommeren. Kommunene har utfordringer knyttet til kapasitet og kompetanse. Det finnes mange informasjonsverktøy, og informasjonsarbeid er ressurskrevende. Videre finnes det mange eksempler på fancy og innovative webløsninger. Dessverre finnes det like mange uten innhold eller nettsteder preget av alt for mye innhold. Innhold må ha et livsløp, og det må hele tiden pleies, oppdateres og kanskje til slutt slettes. Hva skal formidles til hvem og hvorfor, er viktige spørsmål å stille. Muligens er det tiden nå å bygge videre på det kommunene allerede har av kriteriesett og veivisere for kommunalt informasjonsarbeid på web. Kanskje tiden er kommet for å integrere miljøstatus i de eksisterende systemene og kriteriene for kommunene enn å ha egne verktøy og maler? Hva er kommunenes behov, og hvem er brukeren?

Til høsten kommer konklusjonen, og den skal være på kommunens premisser.

KS overtok i 2006 kommunemalen på www.miljostatus.no/kommuner fra daværende Statens forurensningstilsyn. Kommunemalen ble videreutviklet på www.livskraftigekommuner.no, og lansert som en arena for formidling, forbedring og forenkling av miljøinformasjon. Nettstedet skulle være en ny arena hvor kommunene kunne legge ut lokal informasjon om miljø og samfunnsutvikling med direkte henvendelse til innbyggerne. Malen ble utvidet med flere tema innen miljø- og samfunnsutvikling og integrert med et statistikkverktøy utviklet av KS/Kommuneforlaget basert på relevante KOSTRA-data (www.bedrekommune.no). Hensikten var å gjøre tilgang på relevant statistikk enkel. Kommuneportalen ble integrert med kartløsningen i «Miljøstatus i Norge» www.miljostatus.no/kart. Ca. 15 kommuner har tatt den i bruk.

KONTAKT

Espen Koksvik
e-post: eko@md.dep.no
 Miljøverndepartementet

Mona Nilsen,
e-post: mona@miljokom.no
 Miljøkom

Kommunal planstrategi

Kommunal planstrategi er et nytt verktøy i plan- og bygningsloven. Formålet er å klargjøre hvilke planoppgaver kommunen bør starte opp eller videreføre for å legge til rette for en ønsket utvikling i kommunen. Kommunal planstrategi erstatter det obligatoriske kravet til rullering av kommuneplanen som lå i tidligere plan- og bygningslov (pbl 1985). Planstrategien setter et stekt fokus på at planleggingen skal være behovsstyrt og ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig. Dette er også nedfelt i plan- og bygningslovens § 3-1 om oppgaver og hensyn i planlegging etter loven (tredje ledd).

Verktøy for politisk prioritering av planoppgaver

Den kommunale planstrategien er et hjelpemiddel for det nye kommunestyret for å avklare hvilke planoppgaver kommunen skal prioritere i valgperioden for å møte kommunens behov. Et viktig siktemål er å styrke den politiske styringen av hvilke planoppgaver som skal prioriteres, og gi en bedre og mer systematisk vurdering av kommunens plan-

behov i forhold til utfordringene, kommunens eget behov, planleggingen i nabokommunene og i regionen for øvrig.

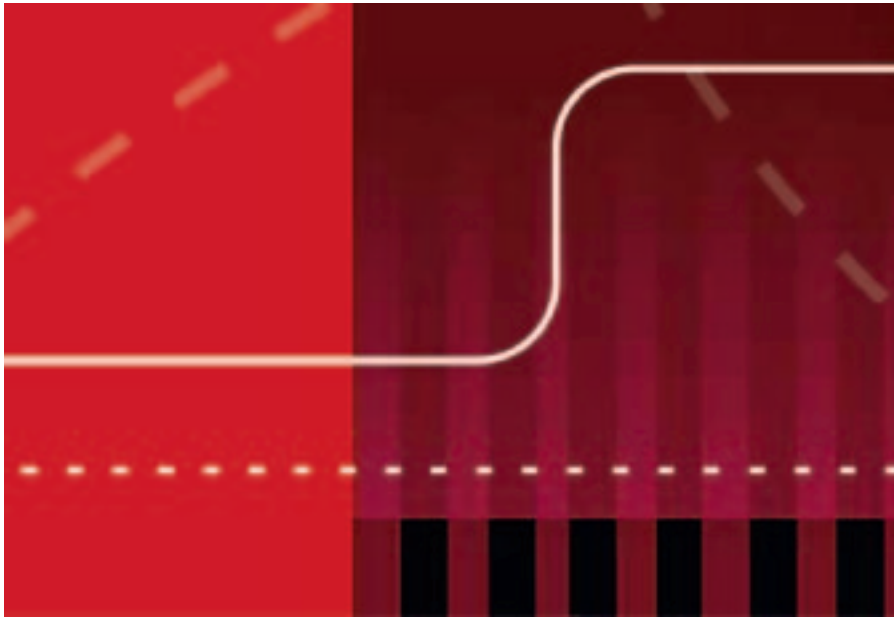
Gjennom vedtaket av den kommunale planstrategien skal det nye kommunestyret ta stilling til om kommuneplanen helt eller delvis skal revideres. Planstrategien er også et egnet verktøy for å vurdere kommunens plansystem og

samlede planbehov i kommunestyreperioden knyttet til kommunedelplaner, tema- og sektor(fag)planer.

Bedre samarbeid om planoppgaver på tvers av kommune- og fylkesgrenser

Kommunal planstrategi skal utarbeides og vedtas senest ett år etter kommunestyret er konstituert. Fylkestingene skal i løpet av den samme perioden vedta en regional planstrategi som skal avklare

Veilederen om kommunal planstrategi

de regionale planbehovene. Denne samtidigheten åpner for bedre samhandling om planoppgaver, og oppfølging av vedtatte planer, som går på tvers av kommune- og fylkesgrenser.

Kommunal planstrategi er en viktig arena for å drøfte og avklare interkommunale planoppgaver og behov enten dette gjelder areal eller tjenesteyting.

Kommunal planstrategi er ikke en plan. Den kommunale planstrategien er ikke en plan. Kommunal planstrategi er følgelig ikke en arena for å ta stilling til mål og strategier, men å drøfte utviklings- trekk og behov i kommunen som samfunn og organisasjon som grunnlag for å vurdere planbehovet i kommunestyreperioden.

Planstrategien er retningsgivende for kommunens planlegging og har ingen direkte rettsvirkning i forhold til kommunens innbyggere. Det kan ikke fremmes innsigelse mot kommunal planstrategi.

Tilbakemeldinger til departementet

2012 er det første året for utarbeidelse av kommunale planstrategier. Miljøvern- departementet har ikke foretatt en fullstendig og systematisert kartlegging av kommunenes erfaringer etter- som mange kommuner ennå ikke er helt i mål. Imidlertid viser tilbakemeldinger at de aller fleste kommuner enten har ferdigstilt eller er i gang med å ferdigstille sine kommunale planstrategier.

Tilbakemeldingene peker på at verktøyet har vært spesielt nyttig for å rydde i kommunens

«planjungel» av gamle planer, samt at administrasjonen tidlig for mulighet til å involvere og opplære det nye kommune- styret i det kommunale plansystemet. Andre eksempler og tilbakemeldinger viser at mange kommuner i stor grad har brukt statistikk og analyser som bakgrunn for å avklare planbehovet. Etersom loven gir få konkrete føringer på innhold og omfang av den kommunale planstrategi gir dette rom for variasjoner. Imidlertid kan det synes som om mange kommuner velger et format på ca 20 sider.

Kommuner departementet har vært i kontakt med har hatt noe ulik framgangsmåte når det gjelder prosess og medvirkning, men departementet har ikke inntrykk av at minimumskravet ikke blir oppfylt. En tidlig bekymring var at kommunal planstrategi kunne bli utformet som en kortversjon og erstatning for kommuneplanens samfunnsdel. Tilbakemeldinger viser imidlertid at kommunene ikke har større problemer med å skille disse plandokumentene, og at utarbeidelse av kommunal planstrategi tvert imot i mange kommuner har utløst en bevisstgjøring av et behov for en oppdatert samfunnsdel til kommuneplanen.

INTERNETT

Veileder om kommunal planstrategi (MD):
www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/veiledninger/2011/kommunal-planstrategi.html?id=652436

KONTAKT

Bjørn Casper Hogen
e-post: bch@md.dep.no
 Miljøverndepartementet

stedsutvikling.no i ny og mer brukervennlig form

Samtidig som mye er nytt er hovedstrukturen i portalen bevart for å skape gjenkjennelighet for deg som bruker. Endringene er i tråd med resultatene fra en stor brukerundersøkelse gjennomført ved årsskiftet.

Du kan nå abonnere på e-postvarsling av nyheter, søke internt på sidene og finne oppdatert kunnskap og eksempler innenfor en rekke fagemner. Portalen

har også en oversikt over ulike priser, samt viktige tilskuddsordninger som kommunene kan søke på. Der det er naturlig, er innholdet knyttet opp mot miljokommune.no.

Målet med stedsutvikling.no er å gi ideer, inspirasjon og faglig støtte til kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med å utvikle mer miljøvennlige og attraktive byer og tettsteder. Porta-

len er utviklet av Miljøverndepartementet (MD) i nært samarbeid med Forum for stedsutvikling.

Har du tips, idéer, forslag til gode eksempler eller andre ting du ønsker å dele med oss for å gjøre sidene enda bedre, vennligst ta kontakt på stedsutvikling@md.dep.no.

Ny og oppdatert bok om planlegging: UTFORDRINGER FOR NORSK PLANLEGGING - KUNNSKAP - BÆREKRAFT - DEMOKRATI

Red.: Nils Aarsæther, , Eva Falleth, Torill Nyseth, Ronny Kristiansen (Høyskoleforlaget / Damm-Cappelen 2012)

Ei ny og oppdatert innføringsbok i planlegging er under utgiving sommaren 2012. Med den nye plan- og bygningslova av 2008 er det blitt eit stort behov for oppdatert kunnskap om endringar i plan-systemet og om korleis planlegging kan bidra meir produktivt til ei bærekraftig samfunnsutvikling. Med denne bokutgivinga blir det gjort eit viktig forsøk på å kople tettare saman kunnskap om areal/fysisk planlegging og om samfunnsplanlegging. Derfor har redigeringa av boka vore eit felles prosjekt mellom dei ved UMB (Ås) og ved Universitetet i Tromsø.

Boka er delt i fire delar:

- Først ei innføring i plantenking, norsk planhistorikk og dei endringane den nye plan- og bygningslova fører med seg på kommunalt, regionalt og sentralt nivå.
- Deretter rettast fokus på tre gjennomgåande utfordringar i alt planarbeid: Bærekraft, medverknad og forholdet mellom offentleg og privat.
- Tredje del av boka tar for seg planutfordringar i hhv. (stor)byen, den mellomstore kommunen og i mindre distriktskommunar.
- Siste delen av boka er via planteoretiske posisjonar, der også internasjonale planforskarar bidrar. Her er fokus retta mot makt i planlegging, på kom-

munikativ planlegging , eksperimentell planlegging og ei kulturteoretisk tilnærming til planlegging.

Både studentar og praktistar vil kunne ha nytte av boka, ikkje minst fordi den tar mål av seg til å vise korleis samarbeid på tvers av faglege utgangspunkt kan bidra til å gjere planlegging kvalitativt betre, til ein meir spennande praksis og eit nedslagsfelt for forskning.

KONTAKT

Nils Aarsæther
e-post: nils.aarsether@uit.no
Universitetet i Tromsø

Kommuneplanprosessen
- samfunnsdelen - handlingsdelen

Veilederen om kommuneplanprosessen trykket

Veilederen om kommuneplanprosessen utdyper lovkommentaren, og vil gi veiledning til hvordan den kommunale planprosessen bør foregå med hovedfokus på samfunnsdel med handlingsdel. Kommuneplanens samfunnsdel utarbeides etter bestemmelsene i § 11-2 - § 11-4 i plan- og bygningsloven. Veilederne om arealdelen og konsekvensutredning av arealdelen er også snart klare.

Papirutgave bestilles hos bestilling@klif.no

INTERNETT

www.regjeringen.no/planveiledere

KONSEKVENSENTREDNING

For regionale planer og kommuneplaner med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal planbeskrivelsen gi en særskilt vurdering og beskrivelse - konsekvensutredning - av planens virkninger for miljø og samfunn.

T-1493 Konsekvensutredninger ISBN
978-82-457-0450-1

Veileder om konsekvensutredning av kommuneplanens arealdel

Veilederen om konsekvensutredning av kommuneplanens arealdeling går i Miljøverndepartementets samlede veiledning til plan- og bygningsloven 2008. Den utdyper loven og forskrift om konsekvensutredninger (KU-forskriften) og gir veiledning om hvordan kravene til konsekvensutredning av kommuneplanens arealdel skal forstås.

Kravet til konsekvensutredning av arealplaner på oversiktsnivå er relativt nytt og behovet for veiledning er stort. Dette gjelder særlig kommuneplanens arealdel, herunder kommunedelplaner der det angis områder for utbyggingsformål, der kommunen har ansvaret for at virkningene av planforslaget er tilfredsstillende utredet.

For kommuneplanens arealdel skal konsekvensutredningen beskrive virkningene for miljø og samfunn av nye områder for utbygging og vesentlig endret arealbruk i eksisterende byggeområder. Veilederen får frem hva som er spesifikt for konsekvensutredning av oversiktsplaner, og hva utredningene

Konsekvensutredning skal være fokusert, beslutningsrelevant og tilpasset plannivået og tilstrekkelig til å avklare arealbruken.

må inneholde for å oppfylle kravene i KU-forskriften. Det vil etter hvert komme veiledningsmateriale fra miljødirektoratene om landskap, naturmangfold, friluftsliv, støy, kulturminner og kulturmiljøer.

Veilederen presenterer en oversikt over kunnskaps- og datagrunnlag og kommer med en generell anbefaling om en felles metodisk plattform for å ivareta kravene til konsekvensutredningen når det gjelder omfang, detaljeringsnivå og metode.

Veilederen er publisert på www.planlegging.no

KONTAKT
Jørgen Brun
e-post: jb@md.dep.no
Miljøverndepartementet

FOTO: JAN HAUSKEN

Temaveileder:

Landbruk og planlegging etter plan og bygningsloven

INNHOOLD TEMAVEILEDER LANDBRUK OG PLANLEGGING

- Forholdet mellom plandelen i plan- og bygningsloven og andre lover
- Planprogram, planbeskrivelse og konsekvensutredning
- Fylkesmannens rolle
- Nasjonale føringer
- Regional planlegging
- Kommunal planstrategi, samfunnsdelen og arealdelen
- Reguleringsplan
- Dispensasjon

Statens landbruksforvaltning (SLF) har laget en veileder som beskriver hvordan jordbruksarealene kan ivaretas ved arealplanlegging etter plan- og bygningsloven. Veilederen er praktisk rettet og viser hvilke muligheter plan- og bygningsloven gir for å ivareta landbruks hensyn i arealplanlegging, og inneholder også ulike eksempler på dette. Veilederen er primært rettet mot kommunene og deres arbeid med kommuneplanlegging og kan lastes ned fra www.planlegging.no.

Landbruk i arealplanlegging

Arealformålet LNF(R) og to underformål omtales og under hensynssoner presenteres muligheten for hensynssone for jordvern med langsiktig jordverngrense. I kapittelet om bestemmelser til arealformålet LNF(R) omtales spredt utbygging, tilleggsnæring innen landbruket i

sjø og vassdrag; og landbruk i 100-metersbeltet langs sjøen.

Muligheten til å begrense i adgangen til å endre deler av kommuneplanens arealdel, § 11-18 omtales. Bakgrunnen for bestemmelsen er behovet for sikring av enkelte verdier og interesser, som ikke bør være gjenstand for kommunal vurdering hvert fjerde år. Det er altså mulig å sikre jordressurser for lengre enn en valgperiode.

KONTAKT

Jan Terje Strømsæther
e-post: jan.terje.stromsather@slf.dep.no
 Statens landbruksforvaltning
www.slf.dep.no

Hans Jacob Neumann
e-post: hjn@md.dep.no
 Miljøverndepartementet

Lys på stedet

– veileder om utendørsbelysning i byer og tettsteder

God utendørsbelysning gjør våre byer og tettsteder triveligere, tryggere og mer tilgjengelige. Riktig valg av tekniske løsninger gir dessuten redusert energibruk og økonomiske besparelser. I følge Enova går mellom 16 og 18 prosent av det totale strømforbruket i Norge med til belysning ute og inne.

Samferdselsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Miljøverndepartementet publiserte før sommeren veilederen «Lys på stedet». Målet er å øke oppmerksomheten om bruk av utendørsbelysning som virkemiddel for å utvikle norske byer og tettsteder. Samtidig skal veilederen hjelpe beslutningstagere og saksbehandlere i kommunene med å velge riktige belysningsløsninger. Helhetlig lysplanlegging og god lysbruk gir tre store gevinster: mer attraktive steder, redusert energiforbruk og klimautslipp, samt økonomiske besparelser.

Kommunene hovedmålgruppe

Kommunene har ansvar for å sikre en helhetlig lysplanlegging og trekke med berørte aktører i arbeidet. Kommunen er derfor valgt som hovedmålgruppe. I tillegg bør veilederen også være til nytte for utbyggere, gårdeiere og alle

andre som er involvert i planlegging og utførelse av belysningsanlegg. For kommuner uten spisskompetanse på belysning vil veilederen styrke bestillerrollen.

Veilederen argumenterer hvorfor lysplanlegging bør inngå i både by- og tettstedsutvikling og energi- og klimaarbeid. Veilederen viser også hva lys er og hvilke elementer og områder som bør belyses, rammebetingelser og lovverk, teknologi, samt råd om hvordan kommunene bør gå frem i arbeidet. Det er viet mye plass til gode og inspirerende eksempler.

God utendørsbelysning øker trivselen

Synet en av våre viktigste sanser og lys er grunnleggende for menneskets tilværelse. Belysning påvirker derfor vår trivsels- og trykghetsfølelse. Hvordan vi bruker lys når vi former byer og tettsteder betyr derfor mye for hvor attraktivt

et sted oppfattes og hvordan det brukes. God utendørsbelysning kan fremme arkitekturen og omgivelsene og gi stedet identitet, også etter mørkets frembrudd. God belysning kan gi rom for opplevelser og skape en atmosfære som innbyr til sosialt liv og fysisk aktivitet. Riktig lysbruk kan gi en trygg, sikker og problemfri trafikkflyt gjennom byen eller tettstedet, gjøre stedene mer tilgjengelige, være kriminalitetsforebyggende og øke folks trygghetsfølelse. I tillegg gjør den lange mørke årstiden kunstig lys ekstra viktig i Norge.

Lysforurensning

Selv om utendørsbelysning har mange positive sider, kan utendørsbelysning også ha negative virkninger for miljøet og våre omgivelser. Mørket har også en egenverdi i seg selv. Det er derfor viktig å ha en bevisst holdning til hvilke områder og elementer som ikke skal belyses. Overdreven lysbruk kan være sjenerende og helseskadelige for mennesker

og natur. Lysforurensning må unngås, og belysningen må ikke blende, forvrengte fargene, skape trafikkfarlige forhold eller være til sjenanse for naboer, andre brukergrupper eller insekts- og dyreliv. I mange byer og tettsteder er det vanskelig å se stjernehimmelen på grunn av kunstig lys som kastes opp mot himmelen. Det er en form for forringelse av miljø og livskvalitet som må unngås.

Tekniske løsninger

Vi må også velge de mest miljøvennlige lysproduktene og vite hvordan disse skal håndteres både ved bruk, og ikke minst etter bruk. Rasjonell bruk og riktig valg av teknologiske løsninger for innendørs og utendørs belysning kan redusere kommunens energiforbruk betydelig og bidra til reduserte klimautslipp. Belysning bør derfor være et viktig tema i kommunenes arbeid med energieffektivisering og i oppfølgingen av energi- og klimaplaner. Det er også mye penger å spare ved langsiktig tenkning

og bevisst bruk av utendørsbelysning. Mer effektive og fysisk mindre lyskilder reduserer energibruken og kan i tillegg gi bedre lys. Økt levetid på lyskilder åpner også opp for reduserte drifts- og vedlikeholdsutgifter.

INTERNETT

- www.lyskultur.no
- www.regjeringen.no/lysveileder

KONTAKT

Spørsmål kan rettes til følgende kontaktpersoner i prosjektgruppen:

Enova: Frode Olav Gjerstad, tlf: 99 21 27 65.

Statens vegvesen: Per Ole Wanvik, tlf: 32 21 44 74/90 60 29 86.

Husbanken: Svein Hoelseth, tlf: 32 26 27 37/97 07 18 60.

Lyskultur: Petter N. Haug, tlf: 67 10 28 40/92 82 39 30.

Miljøverndepartementet: Øyvind Aarvig, tlf: 22 24 59 08 og

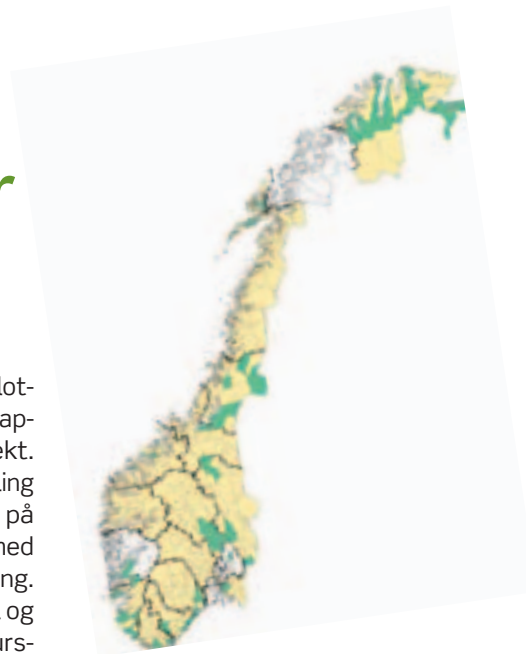
Kristin Omholt-Jensen, tlf: 22 24 58 48.

FOTO: BJØRBEKK OG LINDHEIM

Gangvei, Nansenparken på Fornebu

Universell utforming - stor aktivitet i pilotfylker og ressurskommune

Pilotfylkene og ressurskommunene er deltakere i Nasjonalt utviklingsprosjekt for universell utforming i fylker og kommuner (tiltak K1) som drives av Miljøverndepartementet. Hensikten med tiltak K1 er å utvikle universell utforming som en strategi i regional og kommunal planlegging.

De 13 ressurskommunene og 8 pilotfylkene har særlig prioritert disse tema for perioden 2009-2013:

- universell utforming i friluftsområder
- universell utforming og kulturminnevern
- universell utforming og attraktive sentrumsområder
- universell utforming i reiseliv

Årsrapportene for 2011 fra pilotfylkene og ressurskommunene foreligger nå. Målet med rapportene å bidra til erfaringsutveksling og kunnskapsformidling om universell utforming. Rapportene

beskriver ressurskommunenes og pilotfylkenes aktiviteter i 2011 og hver rapport presenterer et forbildeprosjekt. Prosjektene varierer fra metodeutvikling og prosesserfaringer til eksempler på gjennomførte bygg og uteområder med høy bevissthet på universell utforming. Her finnes også veiledningsmateriell og informasjonsstrategier som ressurskommunene og pilotfylkene har utarbeidet og tatt i bruk. Årsrapportene viser hvordan ressurskommunene og pilotfylkene organiserer og evaluerer sitt eget arbeid som utviklingsaktører for universell utforming.

INTERNETT

www.regjeringen.no/universellplan

KONTAKT

Einar lund
e-post: elu@md.dep.no
Miljøverndepartementet

Spørsmål og svar til plan- og bygningsloven

Planavdelingen får inn mange spørsmål om planlegging etter plan- og bygningsloven og tolkning av denne. I 2009 ble det derfor opprettet en spørsmål og svar sider på www.planlegging.no med kort-adresse www.regjeringen.no/pblspm.

Hvert kapittel i loven har en side med paragrafer for innkomne spørsmål nedover siden. Spørsmål og svar oppdateres 2-3 ganger i året og er ment som et supplement til Planjuss, veiledere, brev

og annen informasjon. De nyeste spørsmålene kommer øverst og spørsmål fra siste oppdatering merkes med (NYTT). Det er lagt inn lenker til mer utdypende informasjon i lovkommentaren for dem som vil vite mer.

KONTAKT

Hans Jacob Neumann
e-post: hjn@md.dep.no
Miljøverndepartementet

FOTO: MARION HASLIEN

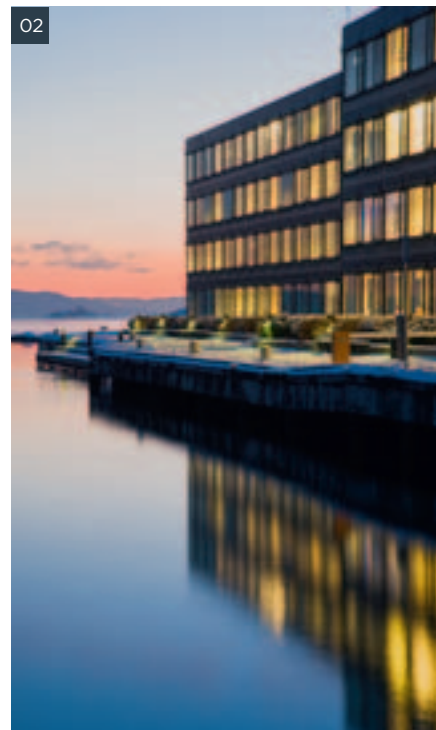

FOTO: HALVOR GUDIM

FOTO: HALVOR GUDIM

FOTO: JENNY-MARIE JOHNSEN

FOTO: ZENISK AS

INNTRYKK FRA LYSVEILEDEREN

01: Smaalenene bru

02: Lysaker brygge

03: Den Nationale Scene i Bergen

04: Lysplan for Hammerfest kirke

05: Svalbard globale frøvelv

06: Tjuvholmen i oslo

07: Ledelinjer med lys i Ulsteinvik

08: Sandvikselva i Sandvika

09: Fredriksten festning, Halden

10: Lysplan Ulsteinvik

11: Oscarsborg festning

12: Gangvei, Nansenparken på Fornebu

06

FOTO: KNUTT RAMSTAD

07

FOTO: ZENISK AS

08

FOTO: HALVOR GUDIM

09

FOTO: HALVOR GUDIM

10

FOTO: ZENISK AS

11

FOTO: CHRISTIAN CLAUSEN

12

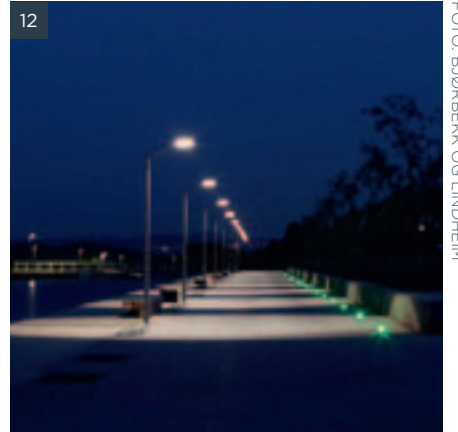
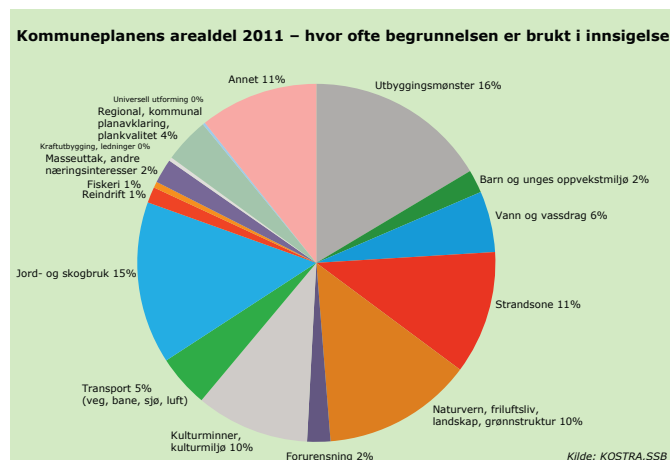
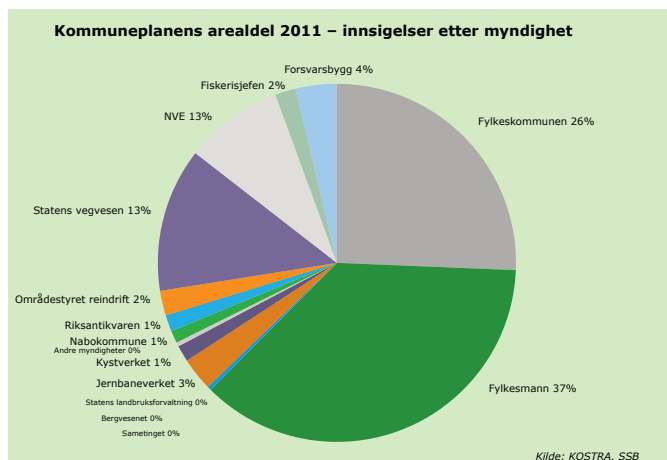

FOTO: BJØRBEKK OG LINDHEIM

Innsigelsessaker

Omdisponering av regulert friområde i byggesonen til utbygging i Torkel Lendes veg på Bryne i Time kommune

Fylkesmannen og fylkeskommunen i Rogaland hadde innsigelse til reguleringsplanen begrunnet i hensynet til grønnsstruktur og barn og unges interesser. Formålet med detaljreguleringen var å legge til rette bygging av to eneboliger og en lekeplass på 200 kvm. Planområdet var på 1400 kvm og regulert til friområde i gjeldende reguleringsplan for Nyland II fra 12. august 1970. I kommuneplanen for Time, vedtatt i kommunestyret 21. juni 2011, er arealet vist som byggeområde.

Departementet la i saken vekt på at det er de siste årene har vært en sterk vekst i Bryne og at det er et stort press på grønne lunger i byggesonen. Omkringliggende områder er ofte dyrket mark som store deler av året ikke kan nyttes til rekre-

asjon. En vellykket fortetting i by- og boligområder forutsetter at det er en variert sammensetning av friområder, lekearealer og møteplasser for barn, unge og voksne. Området, som er på 1400 kvm, er i dag regulert til friområde. Dersom et slikt område skal omdisponeres til utbygging, skal det kreves et fullverdig erstatningsareal. I denne saken er det foreslått en opparbeidet lekeplass på 200 kvm. Departementet mener at dette ikke ivaretar de litt større barnas behov for varierte og store nok lekearealer.

Miljøverndepartementet stadfestet derfor ikke detaljreguleringen for to boliger og en lekeplass mellom Torkel Lendes veg og Kvålevegen. Innsigelsen fra fylkeskommunen og fylkesmannen ble dermed tatt til følge.

Transformasjon av Fossum bruk i Bærum kommune til boligområde

Fylkesmannen i Oslo og Akershus ved miljøvern-avdelingen fremmet innsigelse til forslag om transformasjon av Fossum bruk til boligområde. Begrunnelsen var at området ville fremstå som en bilbasert satellitt og således være i strid med nasjonal politikk om samordnet areal- og transport-planlegging. Området var regulert til industri/næring og delvis bebygd. Totalt 370 mål var planlagt utbygget til boliger.

Fylkesmannen anbefalte i oversendelsen til Miljøverndepartementet at innsigelsen ikke ble tatt til følge. Forutsetningen for at dette skulle skje, var blant annet at det ble utarbeidet rekkefølgebestemmelser om kollektivtilbudet.

Miljøverndepartementet godkjente kommuneplanen for Bærum, under forutsetning av at kollektivtilbudet ble styrket og sikret gjennom rekkefølgebestemmelser i reguleringsplanen, at parkeringstilbud ble begrenset, utbyggings-tettheten var høy og at det ble etablert lokale tilbud og tjenester i området.

Fritidsboliger og småbåtanlegg i strandsonen på Helle ved Stolsfjorden i Flekkefjord kommune

Fylkesmannen i Vest-Agder ved miljøvern-avdelingen fremmet innsigelse til reguleringsplan for fritidsboliger og småbåtanlegg begrunnet i at viktige regionale/nasjonale naturforvaltningsinteresser ble skadelidende. Formålet med reguleringsplanen var å legge til rette for 12 nye fritidsboliger og et privat småbåtanlegg i tillegg til to eksisterende våningshus som er i bruk til fritidsboliger. Området er i gjeldende kommunedelplan avsatt til byggeområde for fritidsboliger.

Fylkesmannen anbefalte i oversendelsen til Miljøverndepartementet, at innsigelsen ble tatt til følge. Fylkesmannen viste til at gjeldende kommunedelplan ikke sier noe om omfanget og lokaliseringen av bebyggelsen. Videre vises det til at de nasjonale føringene for strandsonen har blitt betydelig skjerpet siden kystzoneplanen ble utarbeidet. Dessuten foreligger det nå nye registreringer av bevaringsverdige kulturminner og kulturlandskap, og svært viktig naturmangfold.

Miljøverndepartementet stadfestet ikke reguleringsplan for Helle ved Stolsfjorden i Flekkefjord kommune. Departementet la avgjørende vekt på at nye fritidsboliger med tilhørende småbåtanlegg vil være i strid med de nasjonale retningslinjene for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen, og at tiltaket vil få svært negativ innvirkning på den utvalgte naturtypen slåttemark og annet nasjonalt viktig naturmangfold, kulturlandskap av viktig lokal og regional karakter, samt friluftsinnteresser i området.

Gårdsbruk på Helle, Flekkefjord.

FOTO: OLE JOHAN EIK

FOTO: NORGEBILDER.NO

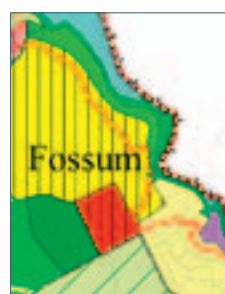
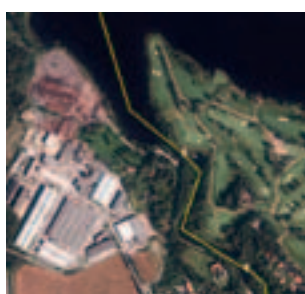
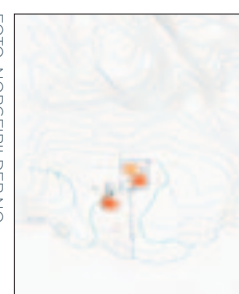

FOTO: NORGEBILDER.NO

Innsigelsessaker

Miljøverndepartementet behandler innsigelser hvor det ikke er kommet til enighet etter mekling hos fylkesmannen. De fleste innsigelsessaker løses lokalt. Det er fylkeskommune, nabokommune eller berørt statlig fagmyndighet som kan fremme innsigelse til kommunale planer

Miljøverndepartementet har behandlet 232 innsigelsessaker siden Regjeringen Stoltenberg II tiltrådte i oktober 2005.

Frem til 11. juli 2012 var 17 innsigelsessaker ferdigbehandlet.

Under miljøvernminister Erik Solheim ble (18.10.2007-23.3.2012) det behandlet 160 innsigelsessaker (unntatt innkalte).

Forkortelser

Innsigelsesorgan:

FM=fylkesmann

FK= fylkeskommune

SV=Statens vegvesen

REIN=reindriftsforvaltningen

FLS=fylkeslandbruksstyret

RA=riksantikvaren

JV=jernbaneverket

Avgjørelse:

TF = innsigelse tatt til følge

IF = innsigelse ikke tatt til følge

DF = innsigelse delvis tatt til følge

Andre:

RPR ATP=rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal og transportplanlegging

R=reguleringsplan

K=kommuneplan

KDP=kommunedelplan

Myndigheter med innsigelseskompetanse i plansaker etter plan- og bygningsloven (jf. brev 15. desember 2012).

- Andre kommuner: Saker av vesentlig betydning for kommunen.
- Avinor AS: Luftfartsanlegg drevet av Avinor. (SD)
- Biskopene/bispedømmerådene: Kirker og kirkegårder (KKD)
- Direktoratet for mineralforvaltning: Massetak, bergverk (NHD)
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap: Planer knyttet til virksomheter som håndterer farlige stoffer, transport av farlig gods, brannsikkerhet, herunder tunneller og underjordiske anlegg (JD)
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap: - Sivildforsvarsdistriktene: tilfluktsrom (JD)
- Fiskeridirektoratets regionkontor: Fiskeri, tang- og tarehøsting (FKD)
- Forsvarsbygg: Forsvarets interesser (FD)
- Fylkesmennene: Forurensning/vannmiljøkvalitet/klima/miljø-, naturmangfold, friluftsliv og landskapshensyn (MD), helsemessige forhold herunder miljørettet helsevern (HOD). Barn og unges interesser (BLD/KD). Samfunnssikkerhet, risiko og sårbarhet (JD). Jord- og skogbruk (LMD)
- Fylkeskommunene: Kulturminne-, kulturmiljø- og landskapshensyn/friluftsliv regionale planinteresser/planfaglig kvalitet (MD), fylkesveger (SD), havbruksinteresser (FKD)
- Mattilsynet: Fiskeesydommer, drikkevann (HOD)
- Oljedirektoratet: Etablerte og planlagte landanlegg og rørledninger for petroleumsvirksomhet knyttet til utvinning av petroleum på norsk kontinentalsokkel (OED)
- Politidistriktene: Kriminalitetsforebygging (JD)
- Luftfartstilsynet: Støyhensyn ved lufthavnsdrift og reglene om luftfartshinder (SD)
- Kystverket: Havne- og farvannsforvaltning, utnyttelse av sjøområder, kaianlegg, sjøverts transport (FKD)
- Jernbaneverket: Jernbaner, jernbanetransport (SD)
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE): Energi-, skred-, vassdrags- og grunnvannsspørsmål (OED)
- Områdestyrene for reindriftssaker: Reindrift (LMD)
- Riksantikvaren: Kulturminne-, kulturmiljø- og landskapsinteresser (MD)
- Sametinget: Samiske kulturminne-, kulturmiljø- og landskapsinteresser (MD) Samisk kultur og næringsutøvelse
- Statens vegvesen: Riksveger, vegtransport (SD)
- Statsbygg: Bygge- og eiendomspolitikk og samfunnspolitiske mål i forhold til arkitektur (FAD)

Innsigelsessaker ferdigbehandlet 19.12.11–11.07.2012

Kommune (Fylke)	Plantype, navn, formål R=reg.plan, K=kommuneplan, KDP=kommunedelplan	Innsigelsesorgan, begrunnelse	UT fra MD	Resultat
Våler (Hedmark)	R - Kynna vest	FM, NVE: Hyttebygging nær varig vernet vassdrag.	19.12.11	TF
Bærum (Oslo og Akershus)	K - Bærum	FM: Transformasjon Fossum Bruk til boligområde, strid med NTP for ATP og er en bilbasert satellitt.	8.11.11	IF
Kristiansand (Vest-Agder)	R - Gartnerløkka til Statoil Vesterveien syd og Krossen	JV: Ny hovedforsyning strøm til Kristiansand, kryssing av jernbane under bakken – kabeltrase kan forårsake feil og stans i togfremføringen.	11.11.11	IF
Oslo (Oslo og Akershus)	R - Øvre Vollgate 9	RA: Boligbygging/forretning i strid med bevaring av kulturmiljø.	1.12.11	IF
Kautokeino (Finnmark)	R - Cunuvuophi hyttefelt	REIN: Flytteveger blir delvis stengt.	1.12.11	TF
Flekkefjord (Vest-Agder)	R - Helle Stolsfjorden	FM: Fritidsbebyggelse i strandsonen – manglende KU (natur mangfold og kulturlandskap) vesentlig inngrep i kulturlandskapet.	19.12.11	TF
Bømlo (Hordaland)	R - Rubbestadneset industriområde	FM: Industriutvidelse – strandsonehensyn, friluftsliv, landskap.	21.12.11	DF
Lunner (Oppland)	R - Kjevlingen skytebane	FK: Videreføring av eksisterende skytebane – strid med kulturlandskap med mange interesser. Alle anlegg i regionen bør vurderes samlet.	12.1.12	DF
Ås (Oslo og Akershus)	K - Ås 2011-2023	FM: Boligområder Askehaug gård og Rustadporten i strid med nasjonal transportpolitikk og utenfor gangavstand til service og tettsted.	25.1.12	TF
Melhus (Sør-Trøndelag)	R - Øyåsbakken	FM: To boligtomter og lekeareal i strid med overordnet plan og jordvernhensyn.	26.1.12	TF
Midtre Gauldal (Sør-Trøndelag)	K - Midtre Gauldal	FM: Hytteområde/INON. REIN: Hytter i konflikt med barmarksbeite/opsamlingsplass for rein.	1.2.12	DF
Vefsn (Nordland)	R - Øya Nord	FM: Plan (utfylling av 43 daa næringsområde ved uløpet av Vefsn) i konflikt med forekomsten Nordlandsglattkrans (sterkt truet). NVE: Fylling medfører skader og ulemper for allmenne interesser i vassdraget. Verneverdier generelt (vefsna) og Nordglkran spesielt.	3.2.12	TF
Oslo (Oslo og Akershus)	R - Bygdøy kongsgård og folkepark	RA: Konflikt med det nasjonalt verdifulle kulturmiljøet på Bygdøy. Ikke i samsvar m forslag til fredning. FM: Store naturverdier.	17.2.12	TF
Melhus (Sør-Trøndelag)	R - Horgøien camping	JBV: Utvikling av campingplass, rekkefølgebestemmelse om planfri kryssing av jernbanespor.	28.2.12	DF
Sola (Rogaland)	R - Sandfærhus parkering Kirkesola	SV, FM, FK: Utbygging av p-plasser til Sola lufthavn, strid med FDP og RPR for ATP – økt bilbruk og svekke kollektivsatsing.	20.3.12	TF
Alta (Finnmark)	K - 2011-2030 (delområde Alta by)	REIN: Kommunens plan om barskogvern i strid med reindriftens interesser. Avinor: Ønsker nye områder avsatt til lufthavnformål ved Altaskogen.	20.3.12	IF
Søgne (Vest-Agder)	R - Pålsvanet	FK & FM: Boligbygging i strid med landskapshensyn, strandsonevernet og allmennhetens friluftsinnteresser.	22.3.12	DF
Fjell (Hordaland)	R - Anglevik	FM: Boliger og naustanlegg – i strid med nasjonale strandsonevernet.	20.3.12	TF
Time (Rogaland)	R - 2 boliger ved Torkel Lundesvei/Kvålevegen i Bryne	FM: Omdisponering fra friområde til boliger i strid med RPR barn/unge, grøntstruktur og felles uteområder for barn.	11.5.12	
Karmøy (Rogaland)	R - 459 for Storøy	Nabokommune: Omregulering næringsområde til vindmølepark-konsekvenser for reg. verdifult kulturmiljø- og landskap på Vibrandsøy	24.5.12	IF
Sola (Rogaland)	KDP- Risavika	FM, FK, SV, Fiskeridir; Utvikling av Risavika Havn – strid med FDP for Jæren, Konseptvalgutredning, RPR Areal og transport.	15.6.12	TF
Tromsø (Troms)	R- Breivikneset hyttefelt	REIN: 91 hyttetomter i strid med reindriftens interesser (trekklei til sommerbeite for Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt).		TF
Kragerø (Telemark)	R- Skåtøy- Ødegården	FM: Boligområde og bryggeanlegg i strid med RPR for Oslofjorden (ålegress).	28.6.12	IF
Eigersund (Rogaland)	K- Eigersund 2011 - 2022	FM: LNF-spredd bolig – 2 eksisterende kårboliger er tidligere vurdert ifm disp.sak (fradeling), konflikt m jordvern.	11.7.12	IF

Reuradresse
Miljøverndepartementet -
avd. for Regional planlegging,
Postboks 8013 Dep,
0030 Oslo

Ønsker du å abonnere på Plannytt?

Send en e-post til:

p-forkontor@md.dep.no

Abonnementet er gratis.

Følgende informasjon må stå i e-post:

Abonnementet ønskes for Plannytt

Navn

Etat/arbeidsplass

Avdeling

Postadresse

Hammerfest den første byen i Norge og Nord-Europa som fikk elektrisk gatebelysning.

Finnmarksposten tirsdag 10. februar 1891:

«Den straalende belysning gjør naturligvis stor lykke hos byens folk, som om aftenen ferdes tallrik ute for rett at nyde og beundre det prektige lys som frembringes paa en saa ufattelig maade. Her staar nok manges forstand stille - og det tør neppe være saa ualmindelig at faa høre spøragsmaal, som vi gjorde det forleden - om hva slags olje der benyttedes til lamperne.»

